DÖNEM : VIII CİLT : 2 TOPLANTI : 1

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Altıncı birleşim

20 · XI · 1946 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	**74**
2. — Havale edilen kâğıtlar	**74**
3. — Sorular ve cevaplar	**74**
1. — Denizli Milletvekili Reşad Aydınlı'nın Maden Tetkik ve Arama Enstitüsündeki yolsuzluk ve petrol arama işleri hakkındaki sorusuna Ekonomi Bakanı Tahsin Bekir Balta'nın sözlü cevabı	74 :87
2. — Afyon Karahisar Milletvekili Ahmet Veziroğlu'nun, halktan usulsüz olarak alınan paralarla köylülere verilecek odun ve kereste ve Dinar Belediyesince kasaba halkına dağıtılması gerekli petrol hakkındaki sorusuna Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer, Tarım Bakanı Faik Kurtoğlu ve İçşleri Bakanı Şükrü Sökmensüer'in sözlü cevapları	87 :102

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Sayın öyelerden bazılarına izin verilmesi hakkındaki Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresi okunarak kabul edildi.

Çarşamba günü toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip	Kâtip
Gümüşane	Samsun	Konya
H. F. Ataç	*N. Fırat*	*M. A. Binal*

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — Askerî ve Mülkî Tekaüt Kanununun 3360 sayılı kanunla değiştirilen 3 ncü maddesine bazı hükümler eklenmesine dair kanun tasarısı (1/51) (Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

2. — Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair olan 3656 sayılı sayılı kanuna ek kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/52) (Bütçe Komisyonuna);

3. — Gedikli erbaşların aylıkları hakkındaki 3779 sayılı kanuna ek 4807 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı (1/53) (Millî Savunma ve Bütçe Komisyonlarına);

4. — İstanbul Üniversitesi Hukuk ve İktisat Fakülteleriyle Tıp Fakültesi merkez binası ve bir kısım Enstitülerinin yaptırılması ve Fen ve Edebiyat Fakülteleri yapılarının tamamlanması hakkında kanun tasarısı (1/54) (Millî Eğitim, Bayındırlık ve Bütçe Komisyonlarına);

5. — Subay ve Askerî memurların aylıkları hakkındaki 3661 sayılı kanuna ek 4806 sayılı kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı (1/55) (Millî Savunma ve Bütçe Komisyonlarına);

6. — Temsil ödeneği hakkında kanun tasarısı (1/56) (Bütçe Komisyonuna);

Teklifler

7. — Seyhan Milletvekili Kasım Gülek'in, Motörlü nakil vasıtaları gümrük resimlerinin indirilmesi hakkında kanun teklifi (2/14) (Gümrük ve Tekel, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

Raporlar

8. — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1946 yılı bütçesinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/15) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Tevfik Fikret Sılay

KÂTİPLER : Muhsin Adil Binal (Konya), Sedad Pek (Kocaeli)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — SORULAR VE CEVAPLAR

1. — Denizli Milletvekili Reşad Aydınlı'nın, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsündeki yolsuzluk ve petrol arama işleri hakkındaki sorusuna Ekonomi Bakanı Tahsin Bekir Balta'nın sözlü cevabı.

Soru önergesini arzediyorum.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1. — 3 Mart 1946 tarih ve 334 sayılı Tasvir gazetesinde, Ekonomi Bakanlığından on bir (11) sual başlıklı bir yazıda, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde vâkı olan bir yolsuzluktan bahsedilmekte ve yetkili bakandan da cevapları istenilmekte idi.

Memleketin umumi efkârına mal olan bu dikkate şayan önemli yazıların tekzibi yapılmamış ve hemen akabinde de Ekonomi Bakanlığından yayınlanan bir tebliğle keyfiyet teyit edilmiş ve vakıanın mevcudiyeti bildirilmiş ve ayrıca tahkikat yapılmakta olduğu açıklanmıştı.

Memnunlukla müşahade ettiğimiz bu tebliğin üzerinden bir seneye yakın bir zaman geçtiği halde maalesef bu işin sonucu bir türlü Türk milletinin umumi efkârına arzedilememiştir. Hükümetin, Ekonomi Bakanının bu hususlaki düşüncelerini saygı ile rica ederim.

2. — Yine 7 Kasım 1946 tarih ve 9090 sayılı Ulus gazetesinde, memleketin yetkili ve müspet bir kaleminden çıkmış olduğunda şüphem bulunmıyan ve Türkiye'de petrol başlıklı bir yazıda da; petrol arama işlerinin iyi gitmediği meselesine telmih yollu dahi olsa dokunulmakta ve olaylar belirtilmektedir. Millî Ekonomi cihazımızın kanı değerinde olan petrolün, yurdumuzun birçok yerlerinde zuhur ettiği ve mevcudiyetini senelerdenberi intişar eden resmî raporlardan anlamakta bulunuyoruz. Fakat ortada müspet hiçbir şey yoktur. Esefle beyan ederim ki: Olayların içyüzü bu hayati işin ehliyetli diyemiyeceğim, ellerde gösterişçi ve oyalayıcı bir şekilde idare edildiği zehabını kuvvetlendirecek mahiyettedir.

Bu konu ile ilgili belge, fikir ve kanaatlerimi arzetmeden önce eski Bakan Sayın Fuat Sirmen'den müdevver bu işi ve ayrıca bu işi kalkındırmak için de Hükümetin, Ekonomi Bakanının neler düşündüğünü sözlü olarak öğrenmeme fırsat verilmesini istirham ederim. Saygılar.

Denizli Milletvekili
Reşad Aydınlı

EKONOMİ BAKANI TAHSİN BEKİR BALTA (Rize) — Denizli Milletvekili, muhterem arkadaşımız Reşad Aydınlı'nın sözlü soru önergesi iki konuyu ihtiva etmektedir. Konulardan birincisi, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde yapılmış olan tahkikatın neticesi, diğeri Petrol arama işinin durumudur.

Birinci konu hakkındaki mütalâamı arzedeyim evvelâ:

Soru önergesinde ifade buyurulduğu üzere 3 Mart 1946 tarih ve 336 sayılı Tasvir Gazetesinde Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde yolsuzluk başlığı altında Ekonomi Bakanlığından bu müessese işlerine mütaallik birtakım meselelerin izahını istiyen imzasız bir yazı çıkmıştır.

Enstitü müstahdemlerinden birinin 19 . XI .. 1945 tarihi ile Bakanlığa verdiği bir dilekçede sondaj malzemesi mubayaasında, muhasebe ve ambar işlerinde birtakım yolsuzluklar olduğu ihbar edilmiştir. İhbar ve iddia olunan hususların önemini gözönünde bulunduran Bakanlık, sadece bu konulara munhasır bir inceleme ve soruşturma ile iktifa etmiyerek, Enstitünün bütün muamele ve hesaplarını teftiş ettirmeği daha uygun bulmuş ve Bakanlık erkânından mürekkep bir heyeti bu işe memur etmiştir. İhbarı mütaakıp 24 . XI . 1945 tarihinde teşkil olunarak işe başlıyan bu heyet normal çalışmalarından zaman ayırmak suretiyle Enstitünün 1944 ve 1945 yıllarına ait bütün muamele ve hesaplarını ve bu arada her türlü evrak ve defterlerini gözden geçirdiği gibi yolsuzluğu iddia olunan hâdiseleri, müracaat sahibinin sonradan yaptığı ihbar ve şikâyetleri de nazara alarak incelemiş ve gerekli soruşturmayı da yapmıştır.

Bu inceleme ve soruşturma sırasında müessesenin sondaj malzemesi temini maksadiyle temas ettiği muhtelif firmaların mevcut teklifleri ve bu firmaların müessese ile olan münasebetleri üzerinde de durulmuştur. Bu teftiş ve tahkik yeni bitmiş bulunmaktadır. Hemen şunu arzedeyim ki, tahkikat sonunda, Enstitünün yaptığı bir kısım tediyelerle - ki mecmuu birkaç bin lirayı geçmemektedir - bazı tâyin ve terfi muamelelerinin, ödenen bir kısım harcırah ve tazminatların kanuna uygun bulunmadığı, bazı memurlara verilen avans bakiyelerinin tahsiline itina gösterilmediği, geciktiği görülmüştür ki, müteferrik muamelelerden ibaret olan bu noksanların düzeltilmesi, tekerrürünün önlenmesi, fazla tediyelerin de ilgililere ödettirilmesi tabiîdir. Bunun dışında hesap tutmada ve ambar kayıtlarında bir takım hatlara rastlandığı gibi bazı mubayaa ve satışlarda Enstitünün dâhilî talimatnamesine tam bir şekilde riayet olunmadığı görülmüştür. Müessesenin de maddi bir zararını mucip olmadığı anlaşılan bu hatalı muameleler tetkik ve teftişin devamı sırasında kısmen düzeltilmiştir. Bunların tamamen ıslah ve tekerrürüne mâni tedbirlerin de alınması şüphesizdir.

Üzerinde önemle durulan ve esaslı bir tahkik mevzuu teşkil eden sondaj aletleri mubayaası

işinde varılan sonuç şudur:

Enstitü 1945 yılı içinde birçok yabancı firmalardan teklif almış ise de bunlardan yalnız iki tanesinin sarih ve işe elverişli olduğu görülmüştür. Bu firmalardan biri 10 sondaj aleti teklif etmiş ve bu teklif Enstitü Müdürlüğünce uygun görülerek bu sondaj aletlerinden 9 unun siparişi verilmiştir. Diğer firma mubayaa edilen bu 9 sondözden yalnız ikisine tekabül edebilecek sondaj aleti teklif etmiştir. Enstitü Direktörler Heyetinin 9 . II . 1945 tarihinde ittihaz ettiği mubayaa kararında adı geçen bu ikinci firmadan niçin mubayaa cihetine gidilmediği üzerinde tahkik heyetince durulmuştur. Ziya bu ikinci firmanın teklif ettiği iki sondaj aleti, fiyat bakımından daha müsait görülmekte ve Enstitü mutahassıslarından bazılarının fikrine göre daha kullanışlı bulunmaktadır. Fakat Enstitü direktörlüğü, bu ikinci firmanın evvelce kendisine sipariş edilmiş bulunan 5 sondözü teslim için gerek kendi tarafından, gerekse Enstitü tarafından yapılması gerekli muameleleri o zaman kadro lüzumu derecesinde takip ve intaç etmeyişi karşısında bu yeni siparişin de tekrar aynı firmaya verilmesinden bir netice alınamıyacağı, birinci firmaya yapılacak siparişin daha seri bir şekilde neticeleneceği ve mubayaa edilen malzemenin biranevvel memlekete geleceği kanaatını hâsıl ettiği ve bu mülâhaza ile birinci firmanın bu iki sondaj aleti hakkındaki teklifi kabul edildiği beyanında bulunmuştur. Nitekim bu düşünce ile kendisine 9 sondöz sipariş edilmiş olan taahhüt ettiği malzemenin % 90 nı Enstitüye teslim eylemiş bulunduğu halde bu siparişten beş ay evvel kendisine beş sondöz siparişi verilmiş olan ikinci firma bu malzeme bedelerine ait akreditif de Mayıs 1946 tarihinde açılmış olmasına rağmen sondözlerin memleketimize gelmesini sağlıyıcı muameleleri tamamlıyamamış ve bu sondözlerden hiçbiri bugün gelmemiştir. Tahkik heyetine göre bu durum karşısında, Enstitü direktörlüğünün birinci firmanın teklifini daha ciddî ve daha emin görerek siparişin bu firmaya verilmesi suretiyle istenen makinaların süratle temin olunabileceği hakkındaki düşünce ve kanaatının hakikate uygun telâkki edilmesi gerekmekte ve esasen tercihte hususi bir maksat güdüldüğü anlaşılamamış bulunmaktadır.

Sipariş edilen bu sondözlere, Enstitünün çalışma programına göre ihtiyaç olup olmadığı hususunda Enstitü mütehassısları arasında fikir ayrılıklarına rastlanmış ise de mubayaa edilen malzeme bugün Enstitü işlerinde kullanılmaktadır ve esasen malzemeye ihtiyacı bulunup bulunmadığı da sevki idarenin takdirine taallûk eden bir keyfiyettir. Bu takdirin yanlış kullanıldığı hususunda tahkik heyetince bir kanaat hâsıl olamamıştır.

Sondöz âletleri mubayaasına mütaallik Enstitü muamelelerinde bazı tereddütlere rastlanmıştır :

Enstitü Direktörler Encümeni, mubayaa kararından üç ay sonra yani 3 . X . 1945 tarihinde ve direktörün rahatsız bulunduğu bir sırada dokuz sondöz siparişine ait kararın iptaline ve sipariş edilen sondözlerin siparişlerinden sarfınazar edilmesine dair ikinci bir karar ittihaz eylemiş, fakat kararda hiç bir mucip sebep gösterilmemiştir. Bunun üzerine Bakanlıkça Enstitü Direktörler Encümeni bu ikinci kararı ittihaza sevkeden sebebin ne olduğunun sorulması üzerine yine ayni Encümence bu defa genel direktörün huzuru ile alınan bir üçüncü kararla tekrar birinci karar gereğince yapılmış olan sipariş muamelesine dönülmüş ve işin tahkikına devam olunmuştur.

Bahsi geçen dokuz sondözden biri müstamel olarak mubayaa edilmiştir. O tarihte biran önce sondöz bulma mülâhazası, hazır ve hemen teslim edilebilecek durumda olduğu firma tarafından beyan edilen bu sondözün müstamel olarak alınmasını icabettirmiştir. Müstamel olarak teklif edilen ve bu şekilde alınan ve memlekete geldikten sonra Adana'da ve hâlen de Gazianteb civarında kullanılmakta olan bu sondözün mubayaasında tahkik heyetince bir aykırılık görülememiştir.

Yapılan uzun ve etraflı tahkik ve teftiş sonunda hâsıl olan netice şudur :

1. — Bu işlerde herhangi bir menfaat mülâhazası ile hareket edildiğini gösterir hiç bir delile rastlanamadığı gibi ihbar ve şikâyet sahipleri de sarih surette böyle bir iddiada bulunmamışlardır.

2. — Teftiş ve tahkik devresine rastlıyan Enstitü muamelelerinin ve hesap işlerinin istenen şekilde düzenli ve ıttıratlı yürütülemediği anlaşılmıştır. Gerekli düzeltmelerin yapılması tabiîdir. Soru önergesinde bahsi geçen ve Ulus

Gazetesinde intişar etmiş olan yazı, Enstitü Grup Direktörlerinden Necdet Egeran'ın yazısıdır. Ümitli sayılan bölgelerde şimdiye kadar yapılan petrol araştırmalarında bazı sonuçlara varılmış olmakla beraber kesin bir netice henüz alınamamıştır. Petrol arama işinin büyük para, emek, zaman ve bilhassa vukuf istiyen bir iş olduğu meydandadır. Hükümet petrol arama işinin daha ciddî, geniş ve realist bir metoda bağlanması fikrindedir. Bu sayede daha esaslı çalışmalar sayesinde, memleketimizde de mevcudiyetine kani olduğumuz petrol kaynaklarına ulaşacağımızı ümit ediyorum.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Muhterem arkadaşlar,

Önergeme cevap vermek lütfunda bulunan sayın Ekonomi Bakanı Tahsin Bekir Balta'ya yüksek huzurunuzda teşekkür ederim.

Kıymetli izahatını dikkatle dinledim. Fakat bu mesesele üzerinde tatmin edilmemiş olduğumu beyan ederim. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde dönen çarkı yani esas konuyu büyük Meclise kesin delilleriyle arzetmeden önce neden bu önergeyi verdiğimi birkaç cümle ile ifade etmekliğime müsaadelerinizi rica ederim.

Arkadaşlar,

Petrol dâvası Devletimiz ve Vatanımız için özlü ve muazzam bir dâvadır. Cumhuriyet Hükümetlerinin binbir fedakârlığa katlanarak bu uğurda harcadığı milyonları, büyük gayretleri şükranla karşılamak bir borçtur. Fakat muhakkak olan bir şey varsa petrol yeryüzünde en çoksabotaja hedef teşkil eden ve türlü bin türlü entirikalara beşik olan bir cevherdir. Sonra, takdir buyurursunuz ki bir çok petrol kumpanyalarının herhangi bir memlekette daha petrolun ilk araştırmaları sırasında bile sırf petrolun mevcudiyetini kamufle etmek için milyonlar ve milyonlar harcadığı bir hakikattır. Yurdumuzdaki petrol arama işlerinin bu çeşit fiillere mâruz kalmak ihtimalinden masun olduğunu zannetmek katiyen mümkün değildir.

Anadolunun her karış toprağı Mehmetciğin kaniyle sulanmıştır. Şu halde bu vatanın altındaki ve üstündeki her çeşit cevherlerin bilâkaydüşart bu Türk köylüsünün, Türk işçisinin ve Türk Devletinin malı olması mukaddes gayemizdir. Halen bu Enstitüde cereyan eden işler hakkında muhitte çok şumullü ve alâka toplayıcı ileri geri konuşmalar olmaktadır. Sonra zaten bir zamanlar Tasvir gazetesi bu Maden Tetkik ve Arama'daki yolsuzluklar hakkında bir haylı neşriyatta da bulunmuştu. Binaberin bu önergemle bu Enstitünün Millet huzurunda açık alınla bir hesap vermiş olmasının büyük önemi vardır. Bu hususu takdir edeceğinize de kani bulunuyorum.

Sayın Ekonomi Bakanının değerli izahatını kâfi görerek belki daha ileri gitmemek gerekirdi. Fakat yukarıda da arzettiğim gibi tatmin edilmedim.

KÂSIM GÜLEK (Seyhan) — Bildiklerini söyle saklama.

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Bildiklerimi söylemezsem vicdanen muztarip yaşıyacağım. Petrol işinin enine boyuna ve şumullü bir mesele olduğunu da biliyorum. Fakat büyük Meclisin ve her iki partiye mensup Milletvekili arkadaşlarımın ve Türk matbuatının particilik mülâhazaları üstünde petrol işlerinde benden çok daha hassasiyetle titriyeceklerine de kâni bulunuyorum.

Arkadaşlar; Bugün için üzerinde ısrarla duracağımız mesele şudur :

Efendim ortada esrarlı ve karışık bir tarzda âdeta gümrükten mal kaçırır gibi ve muvazaalı bir şekilde ve Umum Müdür tarafından idare edilmiş olan beşyüz bin küsur dolarlık yani bir milyon üçyüz elli bin liralık bir sipariş meselesi vardır. Biz, bu siparişin Devletin aleyhine ve zararına olduğunu ve fakat siparişi yapanın da şahsi menfaati muktazası bulunduğunu iddia ediyoruz.

Peki bu iş nasıl çevriliyor bu dolap nasıl döndürülüyor işte aziz arkadaşlarım bunu şimdi anlatıyorum.

Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde 28 Haziran 1945 günü saat 17,30 da Umum Müdür İhsan Ruhi Berent'in başkanlığı altında müdürler encümeni toplanıyor. Sirmen 1 ve Beşiri 1 petrol kuyularının bitirilmesi için ve daha birçok fakat âcil malzeme ihtiyaçlarını müzakere ediyor. 11 numaralı meşhur bir karar ittihaz ediyor. 11 numaralı kararın ilk dört maddesinde tesbit edilen malzeme çok lâzımdır ve petrol işleri için hayati mahiyettedir amma her nedense Umum Müdür bu lüzumlu malzemenin tedarikinin mümkün olmadığını hiçbir teklifin alâkalı firmalar tarafından müesseseye yapılmadığını söylüyor ve yalnız belki ilk etüd-

ler için kullanılabilecek olan ufak sondaj âletlerini, onları da ancak muvazaa yoluyla ve kömür sondajı ismi altında temin edeceğini söylüyor. Alâkalı ve mesul Petrol Arama Sondajlarının Müdürü Yüksek Mühendis Mazlum Öget: (Kömür ve petrollarda kullanılan sondaj âletlerinin ayrı ayrı nesneler olduklarını ve Havzayı fahmiyedeki konglomera tabakalarını delme bakımından ayrı hususiyetler gösterdiğini ve binaenaleyh Amerika'lıların bu muvazaayı yutmıyacaklarını haddi zatında böyle bir muvazaanın bahis mevzuu olamıyacağını söylüyorsa) da İhsan Ruhi Berent ona: Sen sus bu işten anlamazsın ihtarını yapıyor. Ve sonra bu itiraz atmosferini değiştirmek için encümende umum müdür (Efendim, Bakan Fuad Sirmen'in bilgi ve muvafakatı altında ve mahrem bir firmadan bu sondözleri temin edebileceğiz. Ayrıca bu sipariş. Devletler arası bir sırdır binaenaleyh siparişin teferruatı ile herhangi firmaya verileceği hakkında sizlere malûmat veremem) diyor. Umum Müdür böyle söylüyor acaba doğru mudur? Hakikat böyle midir? Şayet böyle ise mesele yok. Fakat hakikat böyle değil ortada bir sır mevcut fakat bu sır Devletler arası değil Umum Müdürle Musevi Komisyoncu Gantenbayn arasında mevcut.

Hakikatta Umum Müdür siparişini yolsuz ve salâhiyeti haricinde çoktan vermişti. Yani bir milyon üçyüz elli bin liralık siparişi beyendiği adama yapmıştır. Bu meselenin böyle olduğunu müdürler encümeni sonradan farkediyor. Umum Müdür 91 günlük bir istirahata çekiliyor. Bu arada Petrol Sondajları Gurupu Direktörü Yüksek Mühendis Mazlûm Öget diğer şube müdürlerine müracaatta bulunuyor. Diyor ki, mühim firmaların birçok teklifleri var, ecnebi mütehassısların lüzum gösterdiği zaruri ve âcil malzemeye ihtiyacımız var gelin toplanalım bunları temin edelim ve aynı zamanda evvelce Umum Müdürün bildirmediği, ismini söylemekten çekindiği firmanın da İstanbul'da Gantayabayn tarafından temsil edilen Felling firması olduğunu bu işte ne mahremiyet ve ne de Devletler arası bir anlaşma bir sır mevzuubahis olmadığını öğrendiğini müdür arkadaşlarına bildiriyor.

Demin Sayın Bakan Tahsin Balta arkadaşımız bilâhare müdürler encümeni, ayrı bir karar ittihaz etmişti, buyurdular. Evet, bu kararlar bendenizde de mevcuttur. Meclisi Âli emrettiği dakikada hepsini verebilirim. Binaenaleyh bu ikinci ve 16 numaralı karara rağmen neden 11 numaralı kararın 5 nci maddesi üzerinde Umum Müdür ısrar ediyor? 16 numara altında o mütehassıs heyet bir karar veriyor. Bakan diyor ki; fakat bunun yani bu kararın esbabı mucibesi yoktur. Var efendim, esbabı mucibesi var. Müdürler encümeni diyorlar ki on sondöze lüzum yoktur. Petrolde zaten kullanılacak değildir. Hakikaten de bunlar Akköprüde, şurda burda şimdi yatıyor. (İleride hikâyesini anlatacağım; Gazianteb'de de bir sondöz makinesi yatıyor, kullanılmıyor.)

Ben Yüksek Meclisin müsamahasına çok güveniyorum. Açık mâruzata devam edeceğim.

Bunun üzerine 3 . X . 1946 tarihinde Mahmut Rasim Mutuk'un başkanlığında toplanan müdürler encümeni 16 numaralı kararını alıyor ve dolambaçlı yollardan evvelce adeta lüzumsuz olarak sipariş edilen malzemenin iptal edilmesi çarelerinin aranmasını istiyor. Bu arada Bakan 11 numaralı kararla 16 numaralı karar arasında tezat olduğunu görmüş olmalı ki 17 . X . 1945 tarih ve 1/734 sayılı bir yazı ile Maden Enstitüsü Umum Müdürlüğünden bu cihetin tavzihini istiyor. Enstitü bu yazıyı encümene havale ediyor. Bunun üzerine toplanan encümen Cevat Taşman'a sipariş dosyasının tetkiki vazifesini veriyor. Cevat Taşman bu dosyayı inceliyor (İşte rapor elimizde) hülâsası şudur Umum Müdür 28 Haziran 1945 tarihinde ve 11 numaralı karar imzalanmadan evvel beşinci derecede bir ihtiyaç olan on takım kömür sondözünün çoktan ısmarlanmış olduğunu (ki 91 günlük istirahattan döndükten sonra 20 . X . 1945 tarihinde yalnız iki sondözü sipariş ettiğini kesin olarak söylemesine rağmen) tümünü birden istediği adama teklif yok teranesiyle canının istediği gibi ısmarlayıvermiştir. Halbuki 11 numaralı kararın 26 Haziranda geç vakit müdürler encümenince alındığını gözönünde tutarsak Umum Müdürün kanunsuz olarak bu siparişi sırf kendisine menfaat temin etmek için karardan evvel yaptığı gün gibi aşikârdır.

Arkadaşlar, sabrınızı suiistimal ettim beni affedin. Fakat adı geçen Umum Müdürün bu arzettiğim meseleden daha alâ yaptığı bir iş vardır. Bu adamın bu çüretine de hayretle bakmak lâzımdır.

Mesele şu harbin bittiği bir tarihte bu adam hiç encümen kararı almağa lüzum görmeden bermutat alıştığı gibi yüz yirmi beş bin dolarlık yani üç yüz bin küsür liralık ve tesadüfe bakınız yine strüktür sondözlerine ait olmak üzere ve aynı firmaya diğer bir sipariş vermiş tir. Halbuki bu son verdiği siparişe lüzum olmadığına dair alınmış encümen kararı da elimizdedir. İşte görüyorsunuz ki, ortada apaçık dalavereli bir iş vardır.

Sayın Bakan Tahsin Bekir Balta 11 numaralı müdürler encümeni kararını 16 numaralı müdürler encümeni kararını ve ayrıca tahkikat dosyasındaki Cevat Eyüp'ün tanzim ettiği raporu ve diğer müdürlerin ve alâkalıların ifadelerini bize bu kürsüden okuyabilir mi?

Gelelim madalyanın ikinci yüzüne: Haydi bu bir milyon küsür bin liralık sipariş lüzumsuz yere yapıldı. Bu strüktür sondözlerine er geç ihtiyaç belki hâsıl olabilir diyelim. Yani bu emrivâkii bağrımıza basalım. Acaba gelen makineler işe yarıyacak mı? Bu işte, en elem verici taraf bu noktadır. Ben gelen makinelerden birisinin macerasını anlatıvereyim. Üst tarafını yüksek takdirlerinize bırakıyorum. Kasım 1945 de İstanbul'a musevi Gantanbayn bir sondöz makinesi getiriyor (ki bu zat umum müdürün anlaştığı firmanın mümessilidir). Bu makine yetmiş beş bin dolara bize mal olmuştur. Umum Müdürlük bu makineyi Ankara'ya getirmek istiyor, yarısı Eskişehir'e kadar geliyor, öbür yarısı İstanbul'dan İskenderun'a vapurla sevkediliyor. Ankara'ya getirilmesi için verilen emrin sureti bende vardır. Buna rağmen acaba bu niçin? Dikkat buyurursanız yine gümrükten mal kaçırılmaktadır. Ne gariptir trene yüklenen ve Eskişehir'e kadar gelen makinenin Ankara'ya getirilmesinden sarfınazar ediliyor ve İskenderun'a çevriliyor. Bunlar pek şayanı dikkat olmıyabilir de, gerisini arzedeceğim. Buradan petrol sondajları grupu direktörü yüksek mühendis Mazlum Öğet İskenderun'a gönderiliyor. Bu makineyi muayene ediyor, hurdadır diye rapor veriyor ve büyük masraflar yapılarak tamir edilirse belki servise konabilir diyor ve işte kendi el yazısı ile yazılı olan bu rapor elimizdedir. Şimdi Ekonomi Bakanından soruyorum. bu makinenin yenisi ve daha mükemmeli yirmi altı bin dolardır, bu eski ve hurda makine ise (ki halen hiçbir işe yaramadığı için Gazianteb'te yatmaktadır) neden bu Devlete yetmiş beş bin altı yüz dolara mal olmuştur? İkinci sualim:

Halen diğer makineler şuracıkta Akköprü'de geldiğindenberi neden yatmaktadır. İşe yaramadığı için mi yoksa lüzum olmadığı için mi? Üçüncü sualim:

Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Müdürler Encümeni bu bir buçuk milyona yaklaşan siparişi sırf Enstitünün şerefini kurtarmak için kabul ettiğini bildiren bir kararı yok mudur?

Sayın arkadaşlarım, bendenize itimat buyurunuz bütün iddialarımın delilleri Ekonomi Bakanlığında mevcut ve bu işe ait tahkik evrakı dosyasında vardır. Yukardaki suallere katî cevaplar hiçbir zaman için verilemiyecektir.

Maksadımız büyük milletimizin işlerinin mükemmelen yapılmasıdır. Milletimiz son günlerin havası içinde bunalmıştır. Vatandaşlara milletin işlerini hiçbir kayda tâbi olmadan yalnız hakkaniyet ve adalet çerçevesi dâhilinde gördüğümüzü ve Hükümeti murakabe ettiğimizi bildirmek sırasıdır. Zaten Recep Peker Hükümetinin açık alınla hesap vermekten asla çekinmiyeceğine kaniim. Binaenaleyh eski Ekonomi Bakanı pek Sayın Fuat Sirmen arkadaşımızın Bakanlığı zamanında cereyan etmiş olan bu hâdisenin hesabının kendisinden sorulması hakkında Yüksek Meclisin karar vermenizi rica ederim. Mâruzatım bundan ibarettir. Yalnız, sonra en mühim başka bir ricam var, Sayın Bakandan, bir milyon küsur liralık 10 tane kömür sondözü ismarlanıyor. Müdürler Encümeni ise bu sondözlere bizim ihtiyacımız yoktur, almamalıyız demiş olmalarına rağmen sayın Umum Müdür Bakanında ismini ortaya koyarak «efendim, (Enstitünün şerefi mevzuubahistir, ne olursa olsun alacağız) demiş midir?» Ve böyle bir kayıttan sonra Müdürler Encümeni bunu tekabbül etmiş midir?» Ben hemen cevap veriyorum; kararda böyle bir kayıt da maalesef vardır. Yani Enstitünün şerefini korumak kaydiyle, demindenberi arzetmeye çalıştığım bu mubayaa işi emri vâki yapılmağa çalışılmış ve mütemadiyen evirip çevirip almağa çalışılmıştır. Halbuki esas petrol için lüzumlu ve 11 No. lu kararın ilk 4 maddesindeki makineleri komple olarak teslim edebilecek çok firmalar olduğu halde bu lüzumlu makineler alınmıyor. Tamamen tâli olan makineler hemde

böyle bir şekilde alınıyor. Acaba bunlar için de müracaat edilmiş midir? Edilmemiş midir? Müracaat edilmiş olabilir. Fakat ben senelerce bu işte çalışmış bir zatın mektubunu da takdim edebilirim ve bu mektup aynen şöyle diyor.

CEMİL SAİD BARLAS (Gazianteb) — Resmî imzası?

REŞAD AYDINLI (Devamla) — Ne söylüyorsam vesikaya istinaden söylüyorum. Bu ecnebi mütehassıs diyor ki, bu Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü nedense hem değerinden fazla ile alıyor, hem de beşinci derecedeki firmalarla alış veriş ediyor. Onun için, diyor, biz kendisini itibardan düşürdük. İtibardan düşürdük diyorum. Çünkü, belki yanlış tercüme ettim diye hafif tâbiri ile arzettim. Gerçi teknik bahislere girmek istemezdim, fakat Bakan bu nokta üzerinde izahat verdikleri için beni icbar ettiler, onun için ben de bu noktada kanatlerimi arzedeceğim. Bir de tahkikat komisyonu meselesi vardır. Bunu gazeteler yazdılar. Evet, Müsteşardan, Bay Orhan Köni'den Tahsin Nahit'ten müteşekkil bir komisyon kuruldu. Öyle aklımda kalmıştır. Yalnız bunların içine Bakanlık, Yüksek Maden Mühendisi Halil Pekmen'inde dâhil olduğunu resmen ilân etmiştir de neden sonradan bu yüksek mühendis ortada gözükmemiştir? Niçin? Efkârı umumiyeyi tatmin bakımından bu yüsek mühendisin ismi verilmiştir zannediyorum. Sonra Sayın Bakanımız lûtfettikleri izahatta bu Umum Müdürün muvaffakiyetinden bahis buyurdular. Ben buna iştirak edemiyorum. Neden? Hepimizin bildiğimiz bir vâkıa vardır. Bu acaba liyakatın bir misali olur mu? Bildiğim hepinizin bildiği, belki birçoğunuzun bildiğiniz bir vâkıa vardır. Bunu acaba bir liyakatın misali olabilir mi diye arzediyorum.

Bu Sayın arkadaşımız Polatlı'ya gidiyor, Polatlı'da petrol mıntakasına ayağını basıyor, diyor ki, benim ayağım uğurludur, bir sondaj yapın, ve bunun üzerine 250 000 türk lirası - bin aşağı, bin yukarı - oraya gömülüyor, ne petrol var, ne bir şey. Şimdi soruyorum: Böyle teknik adamlara çok ihtiyacımız var, yüksek bir adamımızdır, Allah eksikliğini göstermesin. ben ismini dahi zikretmek istemezdim, amma ne yapayım ki, dâvamı arzetmek ve müdafaa etmek zaruretindeyim. Bu yüksek teknik adamımız bu hareketini bize jeolojik bir karar neticesinide mi yaptırmıştır? Bu sondaj jeoloji profesörlerimizin veyahut mutehassıslarımızın kararıyle yapılmış bir sondözaj mıdır? Böyle bir şey olmadığına kaniim. Binaenaleyh, liyakatından bilmiyorum, fazla bahsedebilir miyiz?

Yalnız şunu da ilâve edeyim ki, 1944 senesinde : Büyük jeoloklar olan Neekez, M. Blümental, H. Blüştayn gibi yüksek mütehassısların verdikleri bir rapor vardır. (Tesadüfe bakınız ve ne garip tecellidir ki, aslı benim elimde. Bu rapor diyor ki, yapılan işler çok berbattır. Binaenaleyh, nasıl olur da şimdiye kadar bu müessese tam kemaliyle çalışmıştır diyebiliriz. Ben şahsan bu müessesenin iyi çalıştığına kani değilim. Amma karar Yüksek Meclisindir. Hattâ bu işten dolayı evvelce Ekonomi Bakanlığı yapmış olan arkadaşın da hesap vermesinin çok yerinde olacağı kanaati âcizanesinde olduğumu Yüksek Meclise arzederim. Benim şahsıma taallûk eden bir şey olmazsa şimdilik mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğün 27 nci maddesi soruyu açıkça göstermiştir. Ancak sorulan işler hakkında bilgi istenebilir.. Önerge başkanlığa geldiğinde böyle birşey isteniliyor gibi oluyor. Sonra mesele kürsüde çok mudil bir şekil alıyor. Efkârı umumiyeye arzedilirken, tüzük hükümlerine riayet edeceğim diye, sözü yarıda kesmeği de Başkanlık uygun bulamıyor ve onun için vaziyet başkanlık için çok müşkül oluyor. Sonunda da iş tamamiyle soru şeklinin haricine çıkıyor ve mütemadiyen itham ediliyorlar. Bu belki vekil için bir tahkik konusudur. Bütün bu vesikaları makamı aidine versin ve açıklamağı ondan sonra yapsın. Müzakere açıklansın. Şimdi durum tamamen tüzük hükümlerine uygun değildir. Burada mevzu tüzük hükümleri haricine imale ediliyor. Bu şekilde ise burada iş çıkarmağa ve müzakere yapmağa imkân kalmıyor. Bir sözü yarıda kesmekte riyaset müşkül vaziyette kalıyor.

Sorunun ancak onbeş dakika devam edeceğine dair kayıt vardır. Şimdi, konuşurken, dakikası gelmiştir diye sus demek Meclisin hürriyetine ve selâmetine münafi düşer. Efkârı umumiyeye de Tüzük hükümlerini bildirmek zor olur.

Binaenaleyh Heyeti umumiyeden, Başkanlık hizmetini kalaylaştırması için bir şekil bulmasını rica ederim.

EKONOMİ BAŞKANI TAHSİN BEKİR BALTA (Rize) — Sayın arkadaşlar; Reşat Aydınlı arkadaşımızın İçtüzük hükümlerine göre verdiği önergenin muhtevası sorudur. Sorunun ne olduğu, Parlâmentolar ve bu Meclisin taamülünde muayyen olan bir keyfiyettir. Bir Bakan olarak, Bakanlığıma ait bir işte hassas davranarak, incelediğim ve ilgili heyetlerin yaptığı tahkikata dayanarak neticesini, burada objektif olarak ve kendiliğinden hiçbir şey ilâve etmeksizin olduğu gibi arzettim. Fakat ne gariptir ki sayın arkadaşım benim vereceğim cevabı evvelden biliyormuş gibi evvelce hazırlamış olduğu bir yazıyı burada okudular.. (Soldan alkışlar) Ben anlamak isterim, yalnız Bakan olarak değil, milletvekili olarak değil, bu memlekette anayasa hukukunu, âmme hukukunu okutmuş bir vatandaş olarak ve milletlerin siyasi hayatının tekâmülü ile uğraşmış bir vatandaş sıfatiyle soruyorum; bu nasıl sorudur, bu nasıl muhalefettir?

Eğer muhterem arkadaşlarımızın bizim yaptığımız işlerde noksan gördükleri varsa, İçtüzüğün ve Anayasanın her milletvekiline verdiği bir hak vardır, gensoru yaparlar ve burada meseleler olduğu gibi görüşülür. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetleri şimdiye kadar yaptıkları işler hakkında açık alınla cevap vermeğe daimâ âmadedirler ve hiçbir endişeleri yoktur. (Soldan alkışlar ve bravo sesleri) Fakat bu şekilde dürüst bir Parlâmento münakaşasının icabettirdiği tarzda hareket etmeyip te sadece İçtüzüğün soru hakkındaki hükmün, sayın Başkanın buyurdukları gibi, iyi kullanmıyarak konu dışı mütalâalar serdetmeği doğru bulmam. İnkişaf etmekte olan muhalefetin bu noktaya çok dikkat etmesi, siyasi hayatımızın gelişmesi ve memleket menfaati bakımından çok hayırlı olur. (Soldan bravo sesleri) Eğer tatmin etmediğim bir cihet varsa, böyle birşey varsa lûtfen istizah takriri verirler ben lâzımgelen müzakereyi burada açmağa hazırım.

Sayın arkadaşımın işaret buyurduğu noktalar, kendisinin de ifade ettiği gibi, Enstitüden aldığı malûmata müstenittir. Burada bulunan Teftiş Kurulu Başkanından tekrar sordum, bahis mevzuu olan konuların hepsi ayrı ayrı, birer birer tetkik ve tahkik konusu olmuştur. Vekâlet müsteşarının riyaseti altında en bitaraf bir heyet inceden inceye işi etrafiyle incelemiştir. Alâkadarlar kendisine müracaat etmiştir. Bütün malûmat ve kayıtlar bu heyete verilmiştir. Bu işlerde bir defa şahsi menfaat gayesi güdüldüğüne dair herhangi bir delile rastlanmamıştır. Fakat ne yazıkki muhterem arkadaşım burada bunun mübhem, şüpheli tarafları vardır dediler. Âdeta şahsi menfaat güdüldüğünü ihsas ettiler. (Açıkça söyledi sesleri soldan) Bu müessese başında bulunanlar hakkında bu şekilde mütalâa yürütülmesini doğru bulmam. Eğer bildikleri sarih bir kanaatları varsa şimdi söylesinler. Aksi halde esası olmıyan bir iddia ileri sürmüş olacaklardır. (Soldan gensoru yapsınlar sesleri) Alım işlerinde ve arkadaşımızın işaret buyurdukları sondaj işlerinde, Enstitü malzemesinin alımı bakımından Enstitü mutahassısları arasında fikir ayrılıkları bulunduğunu, yekdiğerini mütenakız kararlar alındığını söyledim ve Enstitü muamelâtının daha düzenli olması lüzumuna işaret ettim.. Amma bu âletler kullanılıyor mu meselesine gelince şimdi alâkalılardan tekrar sordum, evet kullanılıyor dediler. Bu âletler memleketin kömür, petrol vesair buna benzer madenlerini arama işlerinde kullanılmaktadır. Nitekim son zamanlarda memleketteki linyit ocaklarının aranması vesilesiyle bu türlü âletlerden istifade edilmiştir.

Sayın arkadaşlar; 1945 dünya şartları bu türlü malzemelerin tedarikteki güçlükleri nazarı itibara almak lazımdır. Gene Muhterem arkadaşımızın işaret ettiği gibi teklifi kabul olunmıyan firmanın teklifi, siparişi kabul olunan firmanın teklifinden fiyat itibariyle daha ucuz ve mütehassıslardan bir kısmının kanaatına göre daha müsait bulunmakta idi. Fakat Enstitü Müdürünün fikrine göre yapılan tekliflerden birinin memleketimize gelmesi ümitli, diğeri ise şüpheli bulunuyormuş. Diğer taraftan memlekette petrol ve maden işinin daha esaslı ve randımanlı yürümesine kendileri de işaret etmiş bulunuyorlar. İşte bu türlü mülâhazalar ile dirki karşılarına gelen tekliflerden daha müsait olduğu ileri sürülenin tercih olunduğu, tetkikat neticesinde anlaşıldı. Hususi menfaatı takip edildiği, böyle bir maksadı olduğu anlaşılmadıkça, ilgili merciin ittihaz ettiği karara ne diyebiliriz? Filvâki bahsettikleri firmadan daha evvel kendisine sipariş edilen malzeme hâlâ gelmemiştir. Mütaakıp hâdiseler genel direktörün kendine sipariş verilen firmanın, bu siparişi daha iyi tahakkuk ettireceği

hususundaki hususu teyit eder mahiyettedir.

Bir noktaya daha işaret ettiler. Enstitü Müdürler Encümeni, üçüncü kararında, Enstitünün şeref ve haysiyeti mevzuubahistir, mülâhazasiyle bu kararı ittihaz etti, dediler. Arzedeyim ki, ortada Direktörler Encümeninin usulü dairesinde ittihaz edilmiş bir kararı vardır. Evet gene bana verilen malûmata göre bu kararda konuşulurken Enstitünün şerefi mevzuubahis diyenler olmuştur. Amma bahis konusu malzeme evvelce sipariş edilmiştir. Gerçekten vaziyet şu idi : Enstütü Direktörler Encümeninin kararıyle 9 sondaj âleti siparişi verilmiş, bir müddet sonra da bundan vaz geçilmesi için de bir karar alınmıştır. Takdir buyurursunuz ki, bir enstitü direktörler encümeni kararıyle yapılan bir sipariş, usulü dairesinde tekemmül ettikten sonra bu siparişten başka bir kararla nasıl olur da vazgeçilir. Nihayet sondaj aletinin lüzumu var mı yok mu meselesi teknik heyetinin ekseriyetiyle kararlaştıracağı bir konudur. Bu konu hakında şu veya bu şekilde bir mütalâa serdine imkân yoktur. Tekrar edeyim : Muhterem arkadaşımızın söydiği noktalar hakkında teftiş ve tahkik yapılmış mıdır diyorlar; bana verilen malûmata göre hepsi birer birer incelenmiştir. Edilmiyenler varsa daima tahkiki mümkündür. Meselâ sondaj makinesi Ankara'ya gelmek üzere Eskişehir'e gelmiş, oradan da tekrar masraf edilerek başka yere gönderilmiş diyorlar. Şimdi aldığım malûmata göre bu sondaj makinesi Adana ve havalisine tahsis edilmiş; Eskişehir'e gelmiş ve oradan da Adana'ya sevkedilmiştir. Hâlen de çalışmaktadır. Burada Enstitü kayıtları ve mamulâtı bitaraf bir heyetin yaptığı tetkikatın ilk neticeleri mevzuubahistir. Henüz son netice alınamamıştır. Alınan bu neticeleri objektif olarak arzetmiş bulunuyorum. Eğer bu netice kendilerini tatmin etmiyorsa usulü dairesinde lâzımgelen istizah takririni veya bize gerekli belgeler verirler. Aksi takdirde kendi noktai nazarlarını tevsik edememiş ilgili memurlara mesnetsiz olarak şüphe atfetmiş bulunurlar. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Efendim, soruya mesul Bakan cevap verir ve 15 dakikayı geçmemek üzere soru sahibi de açıklamasını yapabilir. Şimdi Fuad Sirmen arkadaşımız söz istedi Tüzük hükümleri böyle olmakla beraber geçmişte sorudan adı geçenlere söz vermek teamülü teessüs etmiştir. Binaenaleyh, arkadaşımıza söz veriyorum. (Muvafık sesleri).

FUAD SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar; sual takriri sahibi olan arkadaşın ileri sürdüğü noktalara cevap vermeden evvel Yüksek Meclisin hâdiseye tamamen nüfuz edebilmesi için, mesuliyet mevkiine geldiğim zaman M. T. A. yı nasıl bulduğuma kısaca işaret edeceğim. Bunu müsaade buyurursanız sabrınızı suiistimal mânasına almayınız. Yalnız Yüksek Heyetin hakikate tamamen nüfuz edebilmesi için ve bu sual önergesinin sebep ve saiklerine hakkiyle vâkıf olabilmek için M. T. A. nın umumi vaziyeti hakkında kısaca yüksek Meclise mâruzatta bulunmaklığıma müsaade ediniz. (Doğru sesleri).

Arkadaşlar; M. T. A. nın kuruluş anından bu güne kadar, şimdi rakam olarak ifade edemiyeceğim, Devletten, Ekonomi Bakanlığı bütçesine konmak suretiyle bir hayli yardım tahsisatı almıştır. Arkadaşım bilmem hangi mülâhaza ile, Devletin 52 milyon lirası gitti diyor. Bu 52 milyonun ne olduğunu bilmiyorum, fakat bu müessese kurulduğu andan itibaren her sene bütçeye M. T. A. ya yardım diye paralar konmuştur. Rakam ifade edemiyeceğim, iyi bilmediğim için katî bir rakam arzedemiyeceğim. Yalnız şurası muhakkaktır ki, Devletin verdiği para petrol için değildir. Devlet M. T. A. nın kendisine mevdu vazifeyi ifa etmesi için onun bağlı bulunduğu Ekonomi Bakanlığı bütçesine yardım tahsisatı kor. Bunun dışında diğer müstakil müesseselerden onların hesabına sondaj yaptığı zaman M. T. A. onlardan da bu masrafları alır. Binaenaleyh, arkadaşın, petrol için 52 milyon lira sarfedildi diyerek bu millet kürsüsünden bu fakir milletin 52 milyonunun havaya gittiği havasını yaratmak için söylediği sözleri bu şekilde işaret ederek geçeceğim. (Soldan bravo sesleri).

Arkadaşlar M. T. A. hakikaten içinden, bugün dahi kuvvetle iddia edileceğini tahmin edemem, kısmen bozuk bir vaziyettedir. Bu bozukluğa şahıslar arasındaki anlaşmazlıklar sebep olmaktadır. Öyle zannediyorum ki, Tasvir gazetesinde bu yazıyı yazan M. T. A. nın bir fotoğrafçısı Emin isminde bir zattır. Ben iş başına geldiğim zaman idareyi bu şekilde buldum. Kulağıma kadar geliyordu, Bana kadar gelip söyliyemiyorlardı amma; M. T. A. nın bir odasında Muhasebe Müdürü, Muavini

Fotoğrafçı.. oturuyor Raman Dağında şöyle oldu, burada arama yapıldı, burada arama yapılmadı gibi, tâbir caizse, kahve lâkırdıları kulağıma kadar geldi. Bunları ben bilmiyordum tabiî. Fakat yavaş yavaş bana aksetti. Aksettikten sonra tabii vazifem icabıdır, mesuliyetini deruhde etmiş olduğum bir müessesenin başında olan, arkadaşı çağırdım. O zamanki Umum Müdür Hâdi inandığım, tertemiz ve istifa etmek için üç beş kerre ısrar eden memleketin hakikaten bilgisiyle temayüz etmiş, memleketin kendisiyle iftihar ettiği bir arkadaştı. Kendisinden bu dedi kodular hakkında malûmat istedim. Sen Umum Müdürsün bu müessesenin içinde müdürler, memurlar oturup biri diğeri aleyhinde dedi kodu yapmakta, bilmem bir İngiliz buraya gelmişte şu olmuş bu olmuş gibi bir sürü laflar dönüyor. Sen bunları anla ve bu işlerde dikkatli bulun dedim. Bu arkadaş ilmî sahasının genişliğine kendisini vermiş, faydalı işler üzerinde çalışmakta olmasına rağmen içerde tek tük temizlik yaptı. Fakat mütemadiyen istifasını getirir durur. Kendisinden rica ederim, vaz geçer, fakat tekrar müracaatta bulunur. Artık o hale keldiki kendisi beni dinlemeden istifasını verecek. Biliztirar istifasını kabul ettim.

Arkadaşlar, M. T. A. hakikaten ilmî kudret ve kifayet istiyen bir müessese olduğu gibi orada dedikodular devam etmekte idi. Petrol işi de behemehal bulunması lâzım gelen bir mevzu olduğu için onun başına bir adam bulmak için çok yoruldum. Aradık, taradık, mevcut müdürler içinde kıymetli arkadaşlar vardı. Faraza petrol gurupunun reisi Cevat Taşman vardı. Guleman'daki krom damarını bulmuş olan arkadaş Abdullah Hüsrev vardı. Fakat işin icabı olarak dışardan daha enerjik bir arkadaşın getirilmesinde fayda mülâhaza ettim ve madencilik camiasında hakikaten herkesi kendisine mecluhetmiş olan bir arkadaş hatırımıza geldi. Benim mesuliyet mevkiine geçişim tarihinde Kükürt İşletmesinin başında bulunan İhsan Ruhi. Arkadaşlar, bu arkadaş üzerinde durmamın sebebi gerek müessesedeki faaliyeti ve gerek... 0 tarihte kükürt işletmesi rezervi bitmiş, ancak cürufunu ve tenörü çok düşük kısımları işler hale gelmişti ve memleket kükürde çok muhtaç bulunuyordu. Ben vazife icabı Keçiborlu'da tetkikat yaparken bu arkadaş bana dediki biz burada yeni kükürt yatağına malikiz, behemehal burada kükürt olduğunu tahmin ediyorum lûtfen emir buyurursanız mütehassıslar sondaj yapsın muhakkak kükürt çıkar dedi. Ankara'ya geldim, mütehassıslara emir verdim, sondajlar yapıldı hakikaten memleketin uzun seneler kükürt ihtiyacını karşılıyacak geniş yataklar bulundu. Şimdiye kadar bulunduğu vazifelerde muvaffak olmuş Amerika'da madencilik bilhassa petrol madenciliğini tahsil etmiş bir arkadaştır. Müsteşarıma, seleflerime ve Bakanlık teşkilâtı içinde ileri mevkide bulunup bu arkadaş hakkında müspet ve menfi mütalâa beyan edecek arkadaşlara sorduktan sonra bu arkadaşı, bugün şerefle çalışmakta olduğu bu müessesenin başına getirdim. (Alkışlar) Bu arkadaş hakikaten genç ve enerjik ruhu ile petrol işine atıldı. Şimdiye kadar yapılmış, zannediyorum, - rakamlarda hata etmiyeyim, 4 veya 5 sondajdan ikisinde hafif mikdarda petrol bulundu. Fakat bunlar iktisadi işletmeğe salih değildi. Yeniden o zaman jeoloji kısmı müdürü olan Necdet, Cevat, ve bütün mühendisleri topladım. Hattâ o vakit M. T. A. nın teşkilâtı başka idi, her kısmın jeologları ayrı ayrı idi. Petrol kısmının jeologları ayrı idi, diğer kısımlarınki de ayrı idi. Ben böyle mahdud jeologların elinde bu petrol işini bırakmağı mahzurlu gördüğüm için hangi gurupa ait olursa olsun bütün jeologları topladım, birleştirdim, Ramana gönderdim. Yeni bir sondaj yapılması lüzumunu ve yerini bunlar tâyin edeceklerdi. Bütün jeologlar gittiler, aradılar, Raman dağında tesbit edilen yeri tâyin ettiler. Ondan sonra Ramana yakın Beşiri kampı, ki Beşiri istasyonuna yakın olan ikinci bir yerdir, evvelden ümidli idik ve tesbit edilmişti, ve yine petrol aramaları esnasında bugün ölmüş olan meşhur, tanınmış petrol âlimi Klepi getirdik. Ona Türkiyenin şimdiye kadar yaptığı petrol işlerini yeniden tetkik ettirmiş idik. Petrol grupumuzun teknik çalışmalarını da teknik kontrola tâbi tutturmak istemiş idik. Bu adam bize aynı zamanda Hatay'daki Çengen mıntıkasını da çok ümitli olduğunu söyledi. Çengen'dede sondaj yapmağa lüzumlu gördük. Bunun bir kolaylığı da Çengenin sahile iki kilometre gibi yakın olması ve üstürüktürnün icabı 700 - 800 metrede bulunması idi. Halbuki Ramanda bu, 1300 - 1400 arasında ve en ümitli bulunduğumuz Adana mıntakasında da 3 000 metreye inmek lâzım geliyordu. Elimizdeki mevcut mahdut vasıtaları, bilgimizin darlığı elamanlarımızın adedinin azlığını nazara

alarak şüphesiz ki bizim için en kolay ve fakat en çabuk netice verebilecek sahalar üzerinde mesaimizi teksif etmek lâzım geliyordu. Binaealeyh yeni petrol faaliyetini bu şekilde tesbit ettik. Bendeniz de şimdi iyice hatırlıyamıyorum; 1944 mi idi, 1943 mi idi bir Kurban bayramını Raman dağında mühendisler arasında geçirdim. Yeni petrol kuyusunun yerlerini gördük ve ilk kazmayı vurduk. 1 300 küsür metreye inmişti ve petrol emareleri de çıkmışdı. Fakat daha ileri gidebilmek için elimizde kâfi ince çelik boru bulunmadığından dolayı Amerikan siparişlerinin gelmesi beklenilmişti; onlar gelmiştir, hâlen ne vaziyette olduğunu bilmiyorum. Günde beş on ton petrol gelir halde bulunmuştur diyor arkadaşım.

M. T. A.'nın umumi vaziyeti ve oraya başa getirilen arkadaşın durumu hakkında heyeti celileye bu umumi izahatı vermekte bir zaruret hissetim. Bu ihbarı yapan Emin Aziz ki, Tasvir'de uzun boylu yazdı. Ve bu yazıyı vazifesine nihayet verildikten sonra yazdı. Ondan evvel de bu şekilde bir ihbarı Umum Müdürlüğe yapmıştır. Ondan sonra nedense Ekonomi Baaknlığına müracaat etmemiş ve daha yüksek makamlara böyle mektuplar yazmıştır. Sonra bana geldi. Bu çocuğun ağabeyisi mektebi hukuktan benim çok sevdiğim ve halen İstanbul'da avukatlık yapan ve kendisiyle iftihar edilecek bir arkadaşımdır. Bu iş için bana niçin gelmedin dedim. Cesaret edemedim dedi. Onun üzerine Teftiş Heyeti Başkanını çağırdım. Bu arkadaşın söylediklerini madde madde tesbit ve tahkik et dedim. O arada bu mubayaalar dolayısiyle şimdi arkadaşın üzerinde çok şüphelenerek bahsettiği ve şahsını da uzaktan ve kenarında geçirdiği meseleye temas edeceğim.

Petrol aramasına hız vermek zorunda idik ve zorundayız. Petrolümüzü bizim elimizden ve bizim işletmemizden almak için Hükümetin etrafında mütemadi teşebbüsler mevcuttu. Yüksek Heyetin malûmudur, bütçe konuşmaları vesilesiyle mümkün olan açıklığı ile Yüksek Heyetinize bu meseleyi iki üç kere arzetmiştim. İsmini bugün söylemek zaruretini hissediyorum, Standard Oyl Şirketinin İstanbul'daki mümessili Walker, ben mesuliyet mevkiinde iken, iki üç defa bana geldi, dedi ki; siz bu petrolü bulamıyorsunuz, bunun imtiyazını bize verin. Cevaben dedim ki; biz imtiyaz vermek niyetinde değiliz. Yalnız siz, madem ki Amerika'da ve dünyanın birçok yerlerinde sondaj yapmış, petrol bulmuş ve birçok tecrübeler geçirmiş bir firmasınız, ben size ücret olarak ne isterseniz vereyim, isterseniz bu hususta da bir mukavele akdedelim. İmtiyaz niçin vermiyorsunuz dediler. Efendim, dedi, işte, dedi, biz arama yaparken sizin mühendisleriniz bu işe karışırlarsa bu iş bulunmaz, dedi. Hükümetle konuşayım, bu işte tek başıma karar vermek mevkiinde değilim, dedim. Aradan bir müddet geçti yeniden geldi, ben o zaman Başbakanla görüşmüştüm, öğrenelim dedim, siz hangi mıntakalarda araştırma yapmak istiyorsunuz? O da; siz nerede iş vermek istiyorsanız söyleyin işime gelirse kabul ederim, işime gelmezse kabul etmem, dedi. Zannediyorum ki, bizim şimdiye kadar on küsur senelik Maden Tetkik ve Aramanın yaptığı aramalar ve bu arada ecnebilerin de verdikleri raporlara göre bende % 100 iman haline geldi ki, memleketimiz petrol yataklarına sahip bir memlekettir. Mütehassısların verdikleri raporlarla da kanaat getirdim ki, Türkiye haritası şöyle gözönüne getirilirse Şarktan Garba doğru giden, Raman ve Beşiri'yi de içine alan Irak ve Süriye hududiyle Hatay'a kadar gelen bir hat ile, şimalden gelen bir hat ki, Karadeniz sahillerini takip ederek Sinob'tan Mürefte'ye kadar devam eder, büyük ihtimalle ana yatakları buradan geçiyor. Buralarda petrolün iptidai tezahuratı olan asfalt vesaire de vardır. Türkiye'nin bugün üzerinde çalışmağa değer altı mıntakası vardır. Bu mıntakaları Amerikalılar evveliyetle biliyorlar. Mütahassıslar da işi tetkik ettikleri için onlar da biliyorlar.

Ben bu zata dedim ki nereyi vereceğimi ben söylemem, senin istediğini de ben bilmiyorum, şartını şöyle dedim. Bu zat dedi ki, ben imtiyaz isterim. Petrolü bulduğum zaman Türkiye'ye bir hisse veririm. Bu hisse zannediyorum ki Türkiye Devletinin ihtiyacını karşılamağa kâfi gelir . Ben bu konuşmaların zabıtlarını, bu neticeleri Başbakanlığa verdim; çünkü resen karar almak salâhiyetini haiz bulunmuyordum. Bunlar Başbakanlıkta bulunması lâzımgelir, elbette mevcuttur. O zamanki Hükümet, biz kendi aramamızla petrol bulma ümidimiz yüzde yüz münselip olmadıkça Türkiyenin, petrolünün bir damlasını olsun, ecnebi bir Devlete kaptırmanın aleyhinde bulunduk. Bu

mülâhaza ile, hattâ bulmak için zaman geçmesi yüzünden zarar dahi etsek, Türk çocuklarının bu işi başaracaklarına dair delil ve emareler azçok kendini göstermiş ve petrol çıkması ihtimalleri olan sahalar üzerinde az çok ittifak hâsıl olmuş bir durumda bulunuyoruz, binaenaleyh, bu hale getirmişken bunu bir ecnebi firmaya vermeği doğru bulmadım. Onun içindir ki, arkadaşlar dikkat edersek petrol aramalarına hız vermek için Büyük Meclis lûtfetti geçen seneki bütçede M. T. A. ya yardım için 5 - 6 milyon liralık bir tahsisatı kabul etti.

Arkadaşlar; bu salâhiyeti Meclisten alınca yapılacak iş için mevcut mütehassıslarımızı da dinliyerek ve bu işleri tetkik için getirdiğimiz mütehassısların mütalâasını da alarak, istedik ki, elimizdeki makinalar eski ve hurdadır. Adana gibi 3000 metrelik sondaja kâfi değildir, en son gelmiş olan bir ecnebiye bütün makinalarımızı tetkik ettirdim, hangisi işe yarar, hangisi yaramaz diye rapor istedim. Her tarafı gördü, gezdi, yalnız bir tanesini, Ramanda büyük kuyuyu işlettiğimiz sondaj makinasının işe yarıyabilir bir halde olduğunu diğerlerinin çürük çarık olduğunu ve işe yaramıyacağını söylediler. Bunun üzerine o zamanki Hükümet, biz düşündük. Amerika'dan malzeme getirmek imkânına çalıştık. 1943 - 1944 senelerinde de çalışıyorduk. Amerika bir dirhem bir şey vermiyordu. Iraka adam görderdim, Irakın hududumuza yakın olan büyük Petrol işletmelerinin elindeki bazı malzemelerden bize satar mı dedik, satmadılar. Amerika çelik boruyu dışarıya çıkarmıyordu. Bu şartlar altında yapmakta olduğumuz üç sondajı kör, topal işletebilmek için malzeme bulmak için M. T. A. çalışıyordu. Bu hava içinde M. T. A. uğraşirken harb fiilen bitmiş hale geldi. Büyük sondaj makinaları getirmek üzerinde çalıştık. Amerika'nın bu gibi tesislerinin mümessili vaziyetinde bulunan Valton isminde bir zat Türkiye'ye gelmişti. Bu zatla Maliye Vekili arkadaşım konuştu, ayrıca benim ile de görüştü, bize malzeme satabilecek idi. Hattâ yaptığım bir konuşmada biz ücretini vererek bizim namımıza sondaj yapmaz mı, ekibini getirsin, beher metresine şu kadar para veririz, sondaj yapsın dedik. Bunu kabul etmedi. Yine büyük sondaj makinalarının kaça mal olabileceğini sorduk. Kendisinden, cevaben 125 bin dolara bütün teferrüatiyle alınabileceğini söyledi. Kendi firmasiyle temas edip bize bu hususta kredi açıp açmıyacağı imkânını arayıp bildireceğini söyledi. Aradan zaman geçti. Fakat müspet bir netice alamadık. Biz ayrıldığımız zaman vaziyet bu merkezde idi. Bu arada şunu da söyliyeyim.

Arkadaşlar; bilirsiniz M. T. A. Her sene bir iş programı yapar. İş programını M. T. A. nasıl hazırlar: Devletten alacağı umumi direktif çerçevesi içinde teknik teferruata ait kararları hakkında Müdürler Komisyonundan geçirir, çalışma proğramını hazırlar, Bakanlığa sunar. Bakanlık muvafıktır der, ondan sonra onun tatbikına geçer. Şimdi bu arada mubayaa edilen ufak sondaj makineleri için M. T. A. Müdürler Komisyonundan bunu geçiriyor. ve Bakanlığa bunları almama izin verin diyor. Bakanlık da iznini veriyor. Eğer Bakan müstakil, şahsiyeti hükmüyeyi haiz, ayrı hukuki şahsiyeti haiz bir teşekkülü bize verdiği hazırladığı program dairesinde iş görmesi lâzımdır. Onun teknik şartlarına müdahaleye lüzum yoktur. Bunlara karışmak muvafık olmaz, esasen Bakanın yetkisi dâhilinde de değildir. Çünkü karıştığı takdirde öyle bir hata yapar ki, büyük zararlar verebilir. Çünkü Bakan politika adamıdır. 700 metrelik sondaj makinesine mi ihtiyaç vardır, yoksa 300 metrelik mi olmalıdır Bakan bunu bilmez. Bir gün buraya iktisatçı, daha obir gün mühendis gelir, belli olmaz. Binaenaleyh teknik daireler ve heyetlerin verdiği kararları olduğu gibi aleyhine maddi ve müsbet bir delil olmadıkça, Bakanlığın yapacağı iş yukardan bir nazaret olması itibariyle, tasvibden ibarettir.

Şimdi, 1945 senesi programı olarak da şunların mubayaası lâzımgeliyor, mubayaada tabiî Bakan alış veriş memuru değildir. M. T. A. Kimden mubayaa ediyor, ne yapıyor bunlarla meşgul olmaz. Bir şikâyet olursa, yapılan işte kanuna aykırı bir vaziyet var mıdır, yok mudur, onu tetkik eder. Yoksa bilmem hangi firma ile konuşun, şöyle yapın derse, dediği anda, Bakan töhmet altında kalır. Binaenaleyh esas program itibariyle M. T. A. ya bu makinelerin alınma salâhiyeti, ki kanunda 50 bin liradan yukarı mubayaalar Bakanlığın izniyle olur denildiği için, buna istinaden, Bakanlığa müracaat ettiler ve pekâlâ dedik. Şimdi bunu dedikten sonra orada adımın mevzuubahs olduğu nok-

taya geliyorum, arkadaşımın bilhassa dikkat buyurmalarını rica edeceğim.

Umum Müdür hastalandı, ağırca bir kriz geçirdi. Doktorlar rapor verdiler, mezuniyet aldı. Bu arada düşündüm, M. T. Aramanın, sözümün başında da arzettiğim veçhile, içindeki karışık vaziyete göre, içeriden birisini Umum Müdürvekili yapmayı isabetli görmedim. Çünkü nede olsa az çok birbirine düşmüş vaziyetleri vardı. Binaenaleyh Maadin Umum Müdürü vekâlet etsin dedim. Bu arada zannediyorum, ondan evvel muavinin zamanında, şimdi tarihleri iyi hatırımda değil, bir gün bir tezkere alıyorum. Direktörler Encümeni toplandı, şimdi arkadaşımın da dediği gibi, şu tarihli kararla sipariş ve mubayaasına muvafakat edilmiş olan malzemenin alınmasına lüzum yoktur. İçinde mezun bulunan Umum Müdür bu, devletlerarası bilmem nedir diyerek ve Bakanın da muvafakatı alınmıştır diyerek bize bu kararı aldırdı. Binaenaleyh bu kararı iptal ediyoruz. Bunu getiren arkadaşım Mahmut Rasim Mutuk isminde bir arkadaştı, bir zamanlar Meclisi Âlide arkadaşımızdı hepiniz tanırsınız, Mahmud'a Umum Müdür Ekonomi Bakanı Fuad Sirmen bunları alın dedi diye söyledi mi, dedim. Hayret ettim. Dedi dedi. Umum Müdür hasta olduğu için işinin başına dönmesini bekledim. Fakat bir tezkere yazılması için de emir verdim. Dedim ki; M. T. Arama şahsiyeti hükmiyeyi haiz bir müessesedir direktörler encümeni eskiden bir karar vermiş aradan bir müddet geçtikten sonra bunun tamamen makûsu ikinci bir kararı Direktörler Encümeni nasıl veriyor? Aradaki mübayeneti tavzih edin, dedim. Maksadım işi tavzih ettirerek mesul kimse bulmaktı. Umum Müdür hilâfı hakikat Bakanın ismini söyleyip elçabukluğu ile karar almak mı istedi yoksa Umum Müdürü çekemeyip de onun iş başında olmamasından istifade ederek onun başını mı yemek istiyorlardı. Mesul bir adam olarak müstakil bir müessesede ayrı ayrı mahiyette iki tezkere gelince bu hususun tavzihi maksadiyle sebebinin tesbiti için emir verdim, hakikat meydana çıksın diye.

Arzettiğim gibi diğer şikâyetler de oldu. Bunlar nedendir diye düşündüm. M. T. A. daki muamelât uzun boylu birer birer tetkik edilmiş değildi. Çünki her sene bilânçolariyle birlikte hesapları Büyük Millet Meclisinden geçer. Bakanlığın doğrudan doğruya kendi bünyesinde bir daire değildir. Bunu müfettişe vermek hafif olacak.İşte büyük Müsteşarın riyasetinde Hukuk Müşaviri, Teftiş Heyeti Reisi ve Maden Başmühendisi Halil'den mürekkep bir heyet teşkiliyle muamelâtın baştan başa tetkikıyla bir yolsuzluk varsa meydana çıkarılması için emir verdim. Bu emir üzerine müsteşar vazifelendi, topladılar M. T. A. nın bütün muamelâtını tesbit edip yolsuzukları en küçük noktalarına kadar, bütün heyet orada uzun müddet çalışamıyacağı için, heyet adına yine arkadaşların hepsinin bildiği, Avrupada okumuş, uyanık pırlanta gibi bir geç olan Adnan'la beraber Mehmet Akın'ı bu işe memur ettim. Bunlar kanuna ve usule aykırı bir cihet var mıdır, yok mudur diye hesaba ait kısımları tetkika başladılar. Bunların hesap neticelerini aldıktan sonra benim tâyin ettiğim heyetin de teknik noktalardan mütalâasını bildirip dosyayı Bakanlığa vermiş olmaları lâzım gelir. Bu iş benim Bakanlıktan ayrılmam sırasında rast geldiğine göre netice hakkında bir hükme varılmış olması da muhtemeldir. Yalnız Adnan arkadaşın hesapları birer birer gözden geçirdiğini ve bir kısmının bittiğini daha o zamandan duymuştum. Bakanlıktan ayrılmamızdan üç aya yakın zaman geçti. Bakan arkadaşın burada verdiği izahata göre nihai safhaya gelmiş olduğu anlaşılıyor. Şimdi arkadaşlar bu izahlarda bulunduktan sonra şu noktayı bilhassa tebarüz ettirmek isterim: Müdürü Umumi hastalıktan kalktıktan ve yeniden vazifeye başladıktan sonra çağırdım, dedimki senin vazifene bir müddet vekâlet yapan ve kâtibi umumi vaziyetinde bulunan Mahmut Rasim bana, bir müdürler kararı alınırken senin, bu işte Bakan'ın malûmatı vardır. Devletlerarası bir iştir dediğini söyledi, bu doğru mudur? hayır, katiyen böyle bir şey söylemedim dedi.

Şimdi kendisine böyle sorupta hayır söyemedim dediği işi, tahkika memur edilmiş her biri bu gün memuriyet hayatında şerefle, açık alınla en yüksek mevkilere geçmiş; Bakanlık Müsteşarı, Teftiş Heyeti Reisi, Hukuk Müşaviri ve Maden Başmühendisinden mürekkep bir heyete verilmiş işin bu kısmında hangisinin hakikat olduğu, Müdürü Umuminin mi yalan söylediği, onlar mı Müdürü Umuminin gıyabında yalan söylediler? Bunların da bu tahkikatla beraber tesbit edilmesi lâzımgelir, icab eder.

Arkadaşlar, ben bu umumi izahatımı hâtıra-

ma istinaden söylüyorum. Eğer rakamlarda, tarihlerde ufak tefek zühul olmuşsa bunu tabiî bağışlarsınız. Ekonomi Bakanlığı gibi geniş ve dağınık bir teşkilâta sahip bulunan bir İdarenin mesuliyetini üzerine almış bir Bakanın aradan da zaman geçtikten sonra hatırında ancak bu kadar kalabilir.

Sual sahibi arkadaşımıza ufak bir tariz demiyeyim, ben bu Mecliste ondan daha kıdemli olduğum için bir tavsiyede bulunacağım.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Teşekkür ederim.

FUAD SİRMEN (Rize) — Bu arkadaşım, şüphesiz ki, aksine delil olmadığı için öyle telakki ederim, temiz bir duygu ile bir sui istimal şaibesini görmüş ve mesleyi buraya getirmiş bulunuyor. Yalnız bu kürsüde konuşurken bu millet kürsüsünde konuşulan bütün sözlerin 18 - 19 milyon Türkün kulağına yayıldığı için bir adam burada kanaat edinmiş şekilde söz söyliyebilmek için aşağı yukarı demeyim, tıpatıp, belki ondan fazla bir hâkim kanaatına sahip olması lâzımgelir. Çünki Devletin mesuliyet mevkiinde bulunan ta Bakanından en küçük memuruna kadar, bugünkü Devlet idaresi ve zihniyeti içinde, elinde kara olanların bulaştıramıyacağı hiç bir şey yoktur. Eğer vicdanı kara ise, eli kara ise her mübayaa için ,herşey için bunda şu var, bunda bu var diye laf söylenebilir. Onun için burada eğer arkadaşımız şu, şu şekillere göre insanın fikrine acaba geliyor, Bakan şu ciheti tetkik etsin, bakanın tetkiki neticesinde verdiği izahat kendilerini tatmin etmemiş ise şu noktaları da derinleştirsin denebilir amma bu kürsüden maddi delil ve dediğim gibi hâkimin hüküm safhasına gelinceye kadar ki tam vicdani kanaatini elde etmeden bir memurun en küçüğü veya en büyüğü hakkında de olsa o bunu yaptı öteki bunu yaptı demek asla doğru değildir. (Bravo sesleri).

Arkadaşlar; iş bu şekilde yörürse ve bir Milletvekili kendisinin dahi millete karşı sorumluluğunu unutarak şu veya bu şekilde, şu veya bu zümreye hoş görüneceğim diye ağzına geleni söylerse ter temiz, alnı açık yüz binlerce vatan evlâdı Devlet hizmetinden iğrenir ve kaçar (Bravo sesleri ve alkışlar).

BAŞKAN — Şimdi arkadaşlar, iç tüzüğün soruya taallûk eden 155 nci maddesini arzetmek isterim.

«İlgili Bakanın cevabından sonra, düşüncesini bildirmek yalnız soru sahibi Milletvekilinin hakkıdır. Ancak bu bildirme 15 dakikadan fazla süremez». Şimdi; önerge sahibi önergesini okudu, ilgili Bakan cevabını verdi. Önerge sahibi düşüncelerini açıkladı ve bu arada adı geçen eski Bakan da izahat verdi. Bu vaziyette artık sualin daha fazla temdidine Tüzük bakımından tahammül kalmadı. Halbuki soru sahibi, Fuad Sirmen'in sözünde kendi şahsına taallûk eden kısma cevap vermek istiyor. Başkanlık buna cevap verip vermemek lüzumunu takdir eder. Eğer arkadaşımız bunda ısrar ederse bu takdirde bu lüzumu oya arzeder. Israr etmiyorlarsa gündeme geçmekten başka yapacağımız birşey yoktur. (Doğru doğru sesleri) O halde gündeme geçiyoruz.

2. — Afyon Karahisar Milletvekili Ahmet Veziroğlu'nun, halktan usulsüz olarak alnan paralarla köylülere verilecek odun ve kereste ve Dinar Belediyesince kasaba halkına dağıtılması gerekli petrol hakkındaki sorusuna Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer, Tarım Bakanı Faik Kurtoğlu ve İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer'in sözlü cevapları.

BAŞKAN — Soru önergesini arzediyorum.

13 . XI . 1946

Aşağıdaki hususların Hükümet adına Sayın Başbakanın sözlü olarak cevaplandırılması ,hakkında:

Yüksek Başkanlığa

Hükümet programına aykırı olarak elyevm mektep parası ve Belediye eli ile satılan gazlardan dahi şehir güzelleştirme parasının tahsiline devam olunduğundan alâkadarları tarafından Dinar Kaymakamlığına yapılan şikâyetlerin neticesiz kaldığını;

2. — Ve gene Hükümet programına aykırı olarak köylülerin Toprak Mahsulleri Ofisine sattıkları hububat bedelinin ödenmesi sırasında (Ofis veznadarınca Halk Partisinin pehlivan güreşi biletlerinden zorla köylülere verilerek bedelinin vergi tevkifatı gibi tahsil edildiğini 27 . 10 . 1946 telgraflarımla Sayın Başbakan Recep Peker'e Dinar'dan arzetmiştim.

Bunlar hakkında ne gibi muamele yapıldığını;

3. — Afyon İline bağlı ilceler çevresindeki köy bütçelerine (Halk Partisine yardım) adı altında tahsisat konularak bu bütçelerin tasdik edilmiş olduğundan köylülerden bu yardım karşılığının zorla tahsil edilmesine devam olunmasının doğru olmadığından.

4. — Hükümet programında kabul edilerek tatbiki hakkında Tarım Bakanlığınca tamim edilen köylüye verilecek odun ve kereste hakkında il ve ilcelerce hiçbir tedbir alınmadığından ve Orman İşletmesine müracaat eden vatandaşlara işletme depoları tasfiye edilmedikçe ormandan kesim yaptırılamıyacağı sebebiyle Dinar - Bolvadin - Emirdağı ilceleri ve merkez Afyon İlcesi yakacak için müşkil bir durumda bulundukları cihetle bu muamelenin halkı sıkıntıda bırakmak demek olacağından bunun hakkında ne düşünüldüğü,

5. — Şehir ve kasabalara tahsis olunan ancak bu yerlerin ihtiyacına sarfolunması lâzımgelirken Dinar Belediyesi şehir güzelleştirme parası alacağım diye kasaba kontenjanı olan gazları civar kasabalardan Çivril - Senirkent gibi yerlerden gelen kimselere dahi bol miktarda gaz satmakta olduğundan Dinar köyleri halkına ihtiyacı nispetinde gaz verilmediğinden vatandaşlar bu yüzden de çok sıkıntı çekmekte olduklarından bu hususlar hakkında Sayın Başbakanın sözlü olarak tenvir etmelerini saygılarımla arzederim.

Afyon Milletvekili
Ahmet Veziroğlu

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) — Sayın arkadaşlarım; Afyon Milletvekili Ahmet Veziroğlu arkadaşımızın, şimdi okunan önergesi türlü sahalara ait çeşitli meseleleri ihtiva etmektedir.

Bunlar arasında benim hizmet vazife sahamı ilğilendiren cihet de vardır. Bunu cevaplandıracağım.

Ahmet Veziroğlu arkadaşımızın önergesinin birinci maddesinde, Hükümet programına aykırı olarak köylerden salma alınmış olduğu ve ve buna dair Dinar Kaymakamlığına yönetilen şikâyetin cevapsız kalmış olduğu ifade edilmektedir. Bu ifade sarih değildir, şikâyet kim tarafından hangi mahalde cereyan etmiş olan muamele için yapılmıştır? Buna dair bir sarahat yoktur. Buna göre arkadaşımı aydınlatacak bir cevap vermek güç ise de işin üzerinde bulunmamın bana kazandırdığı bilgiye dayanarak arkadaşımın sual takririnde eksik bıraktığı tarafı tamamlamak ve kendisine küçük bir yardımda bulunmak isterim.

Ahmet Veziroğlu arkadaşımız, kanuna aykırı muamelelerin cereyan ettiği mahal olarak Dinarı gösteriyor. Bu ilcemizde okul işlerine ait olarak, Hükümet makamlarına iki şikâyet aksetmiştir. Bunlardan birincisi Başmakçı Bucağı halkının bir kısmı tarafından yöneltilen şikâyettir. Sayın arkadaşlar, Başmakçı Bucağı halkı köylerinde yapılan okulun kimin için yapıldığını, kimin hayrına olduğunu ve bundan ne fayda geleceğini çok iyi anlamış olduğu için büyük fedakârlıkla ve büyük gayretle 4724 sayılı kanunun kendilerine tahmil ettiği vazifeleri seve seve yapmışlardır. Yalnız bu köyden Mustafa Karaatlı bir arkadaşın ki köyün varlıklı adamıdır ve bugünkü siyasi tavazzular içerisinde bu arkadaşın siyasi nispetini burada ifade etmeği bendeniz lüzumlu görmiyorum, salmadan 14 lira borcu vardır. Bunu ve 4724 numaralı köy okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanununun kendisine tahmil ettiği mükellefiyetten dolayı diğer borcu olan 20 lirayı vermekten kaçıyor daha kendisine iltihak eden birkaç arkadaşı da vardır. Bunun üzerine kanunun hükümleri dairesinde haciz muamelesine tevessül ediliyor. Dinar'dan, Hükümet makamlarına aksetmiş olan birinci mesele budur.

İkinci şikâyet, Dinar'ın Ulu köyünden geliyor. Ulu köyü ihtiyar heyeti Eylûlün 11 nde Başbakana müracaat ediyorlar. Bizim köy sandığına 5 100 lira para kondu, biz bunu veremiyeceğiz diyorlar. Bunun üzerine köye, Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş olan yardım ödeneğinden size hisse ayrılacaktır ve mükellefiyetiniz hafifletilecektir, fakat kanun hükümlerini yerine getirmeniz iktiza eder, yapacağımız yardım tenzil edildikten sonra geri kalan miktarı veriniz, diyoruz. Dinar ilcesindeki bu Ulu köy 1174 nüfusludur. Kanunun hükümlerine nazaran köyde yaşayan 18 - 50 yaş arasındaki vatandaşlar bizzat çalışmakla mükelleftirler. Bizzat çalışmadıkları takdirde çalışma mukabili olan bedeli tesviye ederler. Bu köyün 1200 e yakın nüfusu olduğuna göre enaz 600 mükellefi var demektir. Eğer

600 mükelleften hiçbirisi bedenen çalışmayıp ta bedelini tesviye etmiş olsalardı takriben 12 bin lira kadar bir paranın toplanması icabederdi. Fakat köy sandığına 5100 lira konmuş olduğuna nazaran istenmiştirki, çalışabilecek vatandaşlardan bir kısım bilfiil çalışsınlar, taşını çeksinler, kaba işçiliğini yapsınlar; çalışamıyacak olanlar da para ile tedariki icabeden kısmın tedarikine medar olmak ve usta ücretini karşılamak üzere bedellerini versinler.

Bu Devrenin başında kabul buyurduğunuz yardım ödeneği ihtiyaçlara göre ve içinde bulunduğumuz aylarda yetiştirilmesi iktiza eden mekteplere göre bütün memlekete dağılmış bulunuyor. Bu arada Afyon Karahisar İlimiz de hissesini almıştır. Ulus köyüne de tabiatiyle yapılan ve yapılacak yardımlardan bir miktar isabet edecek ve bu köy halkının 5100 liradan ibaret olan mükellefiyetleri daha ziyade azalacaktır.

Sayın arkadaşlarım; bunlardan başka Afyon Karahisar Vilâyetinin diğer ilcelerinden de bazı şikâyetler gelmiştir. Bunlar da kanun ve usul dairesinde incelenmektedir, icabeden muameleler yapılacaktır. Yalnız bu noktada çok ehemmiyetli olan bir ciheti müsaadenizle belirtmek isterim. (4724) numaralı kanun köy okullarının köyde yaşıyan vatandaşlar tarafından yapılmasını âmirdir. Demin arzettiğim gibi vatandaşlar ya bizazt çalışırlar yahutta bu çalışmalarına tekabül edecek, yine kanunun hududunu miktarını tesbit ettiği bir bedeli tesviye ederler. Kanun vazı isabetli bir mülâhaza ile bu şekli tesbit etmiştir. Çünkü hakikaten köyde okulunu bizzat yapan vatandaşların yapabilecekleri bir kısım vardır. Taşını çekmek, kaba işlerini yapmak, su getirmek vesaire gibi. Fakat bunun yanında bir de para vererek ikmal edilecek kısım vardır. Kerestesini, camını, çivisini satın almak ve binanın yapılmasında çalışan ustanın ücreti gibi. Bugünün şartları dolayısiyle bizzat çalışmıyan vatandaşların vermekte oldukları bedel köylerde yaptırdığımız okulların bu türlü ihtiyaçlarını tamamiyle karşılıyamadığı için Hükümetiniz Devlet bütçesinden bir yardım yapılamsını Devrenin başında teklif etmişti ve Yüce Kamutay da bu ödeneği kabul etti. Afyon Karahisar Vilâyetimiz de bu ödenekten 228 400 lira hissesini aldı.

HASAN FEHMİ ATAÇ (Gümüşane) — Nispetsiz bir tevziat yapılmıştır.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI REŞAT ŞEMSETTİN SİRER (Sivas) — Tevzide şu esas nazarı itibara alınmıştır. Bu ders yılı başına yetişmesi icabeden iki bin okulumuz vardı. Köy Enstitüsünden 2 000 genç çıkacak, vazifeye başlıyacaklardı. Bunlar için 2 000 mektebin yetiştirilmesi iktiza ediyordu. Her bir mektep için 2 000 lira hesap edilmiş ve tevziat bu suretle yapılmış olduğundan Afyon İlimiz yetiştireceği okul sayısına göre milletin bu fedakârlığından bu büyük ölçüde faydalanmıştır.

Asıl arzetmek huzurunuzda bildirmek istediğim nokta şudur; bu sene köy okullarımızın inşası için Devlet bütçesinden yardım yapılmış olmasına rağmen ve bundan sonra da bu türlü yardımların yapılması mukarrer bulunmasına rağmen; köylü vatandaşlarımız bu kanun hükümleri dairesinde köy okullarını yapmak için yine bizzat çalışacaklar ve bizzat çalışamadıkları kısım için de mükellefiyetlerini bir bedel ile tesviye edeceklerdir.

Köy okullarını yapmak yolundaki gayretin ve millî hamlenin devamı ancak bu suretle mümkündür. Aksi takdirde bu kanun hükümleri yerine getirilemiyecek ve bu kanun hükümleri karşısında millette bir şüphe uyandıracak olursak hepimiz büyük vebal ve mesuliyet altına gireriz. Ne naçiz bir Bakan, ne bir Hükümet ve nede bir nesil bu vebalin altından kalkamaz.

Ben mesuliyet derken bugünün mesuliyetini kasdetmiyorum: Asıl mesuliyet bu memleketin yarınına karşı olan mesuliyettir, gelecek nesillere karşı olan mesuliyettir.

Şikâyet mevzuu hâdiselerin mahiyeti hakkında verdiğim izahatla önerge sahibi arkadaşımın sualini cevaplandırmış oluyorum. Fakat köy okullarının inşası konusu üzerinde söz söylemek için huzurunuza çıkmış iken eğer çok inandığım ve hepinizin de inanmakta olduğunuza emin olduğum bir hakikati burada ifade etmeden bu kürsüden ayrılacak olursam vazifemi eksik yapmanın cezasını taşıyacağım.

Sayın arkadaşlar, köy merkezlerimizde, okul yapma kişi büyük bir hamle halinde gelişmektedir. Başlıyan ders yılına 2000 köy okulu yetişmiştir. Bu hamleyi büyük diye tavsif etmek yerindedir. Bir bakıma yaptığımız binalar bir küçük işlik, onun yanında bir dershane ve bunlara bitişik olarak bu binada ders

okutacak hocanın başını sokacağı bir iki göz yerden ibarettir. Maddi bakımdan böyledir. Fakat bu memleketin bugününde, yarınında yapacağı tesir itibariyle, arkadaşlar, vatan müdafaası için silâh yetiştiren fabrikalarımız, kombinalarımız, müstahkem mevkilerimiz gibi bu memleket hayatına mesnet olacak ve ebediyetini sağlıyacak âbidelerdir. Köy okullarımızı yapmak için köylü vatandaşlarımız zahmet de çekmektedirler. Alınteri döküyorlar. Fakat bu dökülen alınteri, bu yapılmadığı takdirde bundan doğabilecek âkibetleri önlemek için günün birinde gözyaşlariyle, kan dökmeği önlemek için dökülmesi lâzımgelen terdir.

Sonra arkadaşlarım; hangi mesut doğum vardır ki, doğum esnasında anaya, bu mesut doğum olduktan sonra onun verdiği saadetle silinen ve unutulan bir eziyet yüklemesin. Köy okullarımız için de mesele böyledir. (Doğru, sesleri).

Beş ay evvel memleketim, ve seçim çevrem olan Sivas'ta, köylerde asîl ve yiğit hemşehrilerimin arasında dolaşırken bana yaptıkları mektepleri göstererek, Reşat Bey, bunları yapmak için biraz eziyet çektik amma, şimdi çocuklarımızın mekteplere gittiklerini görünce bütün sıkıntılarımızı unuttuk. Bu telâkki yalnız Sivas'a munhasır değildir. Erzurum'da da, Edirnede de, Zonguldak'ta da her yerde bu memleketin bütün sağduyulu evlâdının müşterek telâkkisi budur.

Arkadaşlar, bu milletin beşte dördü köylerde yaşamaktadır. Bu mileltin yarınki refahı, yarınki serveti köyde yatmaktadır. Bu memleketin köylerinde ana kucağından, beşikte, sokakta tozun toprağın arasında yüz binlerce istidatlar yatmaktadır. Bu istidatları açacak anahtar köy okuludur. Bu anahtarı köye süratle iletmek mecburiyetindeyiz. Bu mecburiyet vatan müdafaası gibi, rejim müdafaası gibi millî bir dâvadır. Bu dâvayı, hepimiz birbirimize destek olarak ve hiç bir mülâhazaya tâbi olmadan yürütmek mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde tarihin, gelecek nesillerin levmine, uğrarız. Fakat ben eminim ki, hepimiz bu dâvayı birbirimize dayanarak beraberce yürüteceğiz ve tarihin ittihamına mevzu olmaktan kurtulacağız. (Soldan bravo sesleri ve alkışlar).

TARIM BAKANI FAİK KURDOĞLU (Manisa) — Arkadaşlarım; Afyon Milletvekili Vezir-oğlu arkadaşımızın, Tarım Bakanlığına yöneltiği soru şudur:

«Hükümet programında kabul edilerek tatbiki hakkında Tarım Bakanlığınca tamim edilen köylüye verilecek odun ve kereste hakkında il ve ilcelerde hiçbir tedbir alınmadığından ve Orman İşletmesine müracaat eden vatandaşlara İşletme depoları tasfiye edilmedikçe ormandan kesim yaptırılamıyacağı sebebiyle Dinar - Bolvadin - Emirdağ ilceleri ve merkez Afyon ilcesi yakacak için müşkül bir durumda bulundukları cihetle bu muamelenin halkı sıkıntıda bırakmak demek olacağından, bunun hakkında da ne düşünüldüğü?»

Soru aynen budur. Orman konusunda aldığımız ve yurt menfaat ve isteklerine uygun geldiğini gördüğümüz kararlardan bir kısmını olsun, yüksek huzurunuzda ve en büyük millet kürsüsünden tekrara vesile oldukları için kendilerine samimiyetle teşekkür ederim. Bütün çalışmalarımızda halk Hükümeti olarak halkı ve refahını en üstün tutmakta gurur duymaktayız. Bu bakımdan eğer durum, tasvir buyurdukları gibi olsaydı veya öyle çıksaydı, yine sorularını yapsınlar. Fakat niçin lûtfedip te hemen bize de haber vermediler ve gerekli tedbiri derhal alamadık diye üzülecektik. Çünkü, bildiğiniz gibi arkadaşlar işlerini bana emanet buyurduğunuz Bakanlığın ana vasfı hiçbir külfet karşılığı olmaksızın yurda, halka ve menfaatlerine sadece hizmet için kurulmuş bir hizmet teşkilâtı oluşudur. Bu itibarla en mütevazi derecelerde dahi olsa bir hizmet, talihi karşısında bulunduğumuz zaman benim ve arkadaşlarımın kalbi, en derin neşe ile dolmakta ve aksi durumlarda ise derin elem duymaktayız.

Arkadaşlarım, bu düşünce ve bu inanladır ki, bu konularla ilgili herşeyi, vaktinden önce görüp gereklerini mümkün olan isabetle almağı, uygulamalarını adım adım takip ve karşınıza çıkacak faydalı değiştirme ve tamamlamaları hemen yapmağı ve kimden, nereden gelirse gelsin her türlü şikâyet, müracaat, tenkitler üzerinde samimiyetle durmağı çalışmalarımızda ana prensip olarak alıyoruz.

Büyük Meclisin bayram tatilinden önce, değerli milletvekili arkadaşlarımıza, orman konusunda alınmış kararlarımızın başlıcalarını toplu bir halde sunmuş olmamızın bir sebebi de bu idi.

Milletvekili arkadaşlarımdan seçim bölgelerinde veya dolaştıkları yerlerde bu konu ve uygu-

lama şekilleriyle meşgul olmuş ve görgü ve fikirleriyle Bakanlığımı faydalandırmış olanlara kalbden teşekkürlerimi burada da tekrar eder ve bu istikâmette yardımlarınızı esirgememenizi hepinizden dilerim.

Şimdi, Veziroğlu arkadaşımızın sorusuna konu olan meselelerin nasıl tanzim edilmiş olduğunu kısaca anlattıktan sonra sorularında saydıkları yerlerdeki durumu arzedeceğim:

Bilindiği üzere Hükümet beyannamesi 14 Ağustosta Büyük Meclise sunulmuş ve orman konusu ile ilgili ve sayın Veziroğlu'nun sorusunda bahis konusu köy, kasaba ve şehirleri ilgilendiren bugünkü esaslar 24 Ağustos 1946 tarihinden itibaren yurdun her tarafında uygulanmağa başlamıştır.

Bu esaslar: Keçi meselesi, köylü işleri, ticaret meseleleri etrafında toplanıyordu.

Orman Kanununun birinci maddesinin son fıkrası hükmüne istinaden % 50 ve daha yukarı nispette funda, karaçalı ve keven cinsiyle örtülü sahalar tesbit edilerek, buraları keçi otlatımına tahsis edildi.

Halen bu uygulama yurdun her tarafında hiçbir yeni iddiayı mucip olmıyan ve karşılıklı büyük memnuniyet verici şekilde teessüs etmiş bulunmaktadır.

Köylü işleri: Orman sınırlarından kanunen muayyen mesafelerde bulunan köy ve köylülerin yakacak, yapacak, araçlık gibi her türlü ihtiyaçları, tahammülü olan köy ve köylü için en yakın ve alışılmış bulunan ormanlardan ve eğer kendileri mevcut orman istifadelerinden almak isterlerse bu istifadelerden verilme esası kondu. Kesimi kendileri yapmış oldukları takdirde ağaç, dal ve yapraklarını parasız alabilmeleri ve belirli şartları haiz sahalarda hayvanlarına yedirmek üzere meşe yapraklarını da toplıyabilmeleri kabul edildi. Bazı ziraat araçlarının orman içinde yapılması, onda bir orman resminin ödeniş tarzı ve nakliye tezkereleri verimi hususlarında cari muameleler azaltıldı. Ölçme ve kömür yakacaklara torluk yerlerinde istife müsaade.. gibi peyderpey genişletilmiş kolaylıklarla köylünün kendi ihtiyacı bakımından durum da bugün her tarafta karşılıklı memnunluğu mucip şekle girmiş bulunmaktadır.

Ticaret meselelerine gelince:

Bu kararların alındığı tarihte, ismen değil de fiilen işletme halinde bulunan sahalar da odun, kömür, kereste imalâtı ve bazı yerlerde perakendeciliğe kadar da giden toptancılığı hasren işletmeler tarafından yapılmakta ve bu işler büyük kısmı itibariyle mütaahhit veya mutemetler eliyle yaptırılmakta idi. Orman işletmelerinin faaliyeti orman sınırlariyle tahdit edildi ve olağanüstü haller ve yerler müstesna olmak üzere adunlukları da şâmil manasiyle sadece tomruğa kadar olan kısma hasredildi. Kereste, odun, kömür imal ve satışları en başta bu işi geçim vasıtası yapmış köylüler olmak üzere hususi teşebbüse bırakıldı. Kesim, nakil ve istif ve tomruğa kalp işlerinin mütaahhit veya mütemede verilmesi usulü külliyen kaldırıldı. Bu işlerde atı, her çeşit hayvanı, arabası ve kağnısiyle ve bunlardan hiçbirisine sahip değilse gücü ile çalışma ve çalıştırma, orman köylülerine hasredildi. Kasaba ve şehirlerde ve orman işlerinde mevcut ve resen ticaret için kurulmuş istokların tasfiyesi emredildi. Bunlar iptida mahallî belediyelere ve birliklere teklif edilmekte ve geri kalanı, sayılı ellere geçmesini önliyecek şekillerde, serbestçe satılmakta idi. Alım, satım, bedel, nakil, ölçme işlerine ait keyfi hareket ve kararları önliyecek prensipler tesbit edildi ve bu işlerle ilgili herkesin bu prensipleri ve genelgeleri okuduktan sonra, neyi, nasıl yapmak kabil, neyi değil kendi kendine de kestirebilmesi kabil hale getirildi. Bazı yerlerde istoklar o orman sahasının normal olarak ihtiyacını vermekte olduğu istihlâk merkezlerinin geçen yıllara nazaran tesbit olunmuş ihtiyaçları üstünde idi. Bazı yerlerde değildi. Geniş odun ve kömür verebilecek bir kısım ormanlar ise istihlâk merkezlerinden uzaklıkları ve münakale durumları itibariyle maliyet bakımından umumi hesaba alınamıyordu. Çevrelerindeki mûtat ve normal istihlâk merkezleri ihtiyaç yekûnuna nazaran istok miktarları yeter derecede olmıyan yerlerde odun istifleri yapılmağa ve kömür yakmak için müracaat edenlere müsaade verilmeğe devam edildi. Fakat istoku ihtiyaçtan fazla olan yerlerde yeniden imalât için vâkı müracaatlar, tesbit ettiğimiz fiyatların piyasa fiyatlarına nazaran kendilerine emin ve kâfi kâr bırakmakta olduğu ve buna rağmen elimizdeki istokları satmadığımız takdirde yekûn kıymeti milyonlara baliğ bir millet malının zamanla mıcırlanıp heder olacağı ve nihayet bu çeşit yerlerden mühim kısmında orman tahammüllerinin 1950 yılına kadar hesaplanmış kısım-

ları tamamen kesilmiş olduğu nazara alınarak kabul edilmedi. Israrlarının sebebi daha ucuza mal edecekleri kanaatı ve mütaahhit olarak tekrar kesim işini kendilerine vereceğimiz ümidi idi.

Bu arkadaşlara durumu ve taleblerinin memleket menfaatlarına ne kadar aykırı olduğunu sabırla, hiç usanıp bıkmadan anlattık ve işler süratle mecrasına girmekte gecikmedi.

Şimdi bu istoklar da yer yer azalmış ve yukarıda arzetiğim esaslara tevfikan:

Köylülere pazar için odun istiyorsa, gösterilen ağaçları kendilerine kestirip en uygun ve en yakın istif mahallerinde ölçüldükten ve bedeli en uygun yer ve şekillerde alındıktan sonra pazara serbestçe nakil, kömürlük odun istiyorsa torluk mahallerinde istif ettirip orada mesahasını yaptıktan sonra teslim ve nakliye vermek,

Tüccara, odun istiyorsa orman istif yerlerinden odun vermek, kömür yaptırmak istiyorsa torluk mahallerinde veya yakınlarındaki istiflerden kömürlük odun vermek yoluna gidilmektedir.

Kömür ve odun istiflerimizdan tozlu veya çürük kısmı kalmış ise kalburlama veya seçmeye izin veriyoruz. Veyahut da işletme - belediye veya mahallî vali tarafından teklif edilecek tenzilâtlı bedeli tetkik ederek o fiyatla veriyor, bir taraftan da zaten kıt olan bu millet malının heder olmasını önlemek için bunlara ucuz briketin tâli şeklini tecrübe ve teşvik ediyoruz.

Eğer İçtüzüğümüz müsait olsaydı, burada bir çok milletvekili arkadaşlarımın kalkıp bu uygulamaların ilgili muhitlerde ve bilhassa orman köylerinde ne kadar büyük memnunluklarla karşılanmış ve tüccarların bu köylülere pazar için odun ve kömür getirmeleri karşılığı ne kadar mühim paralar yatırmış olduklarını bana anlattıkları gibi, anlatmak arzusunu duymuş olacaklarını sanıyorum.

Arkadaşlarım; mehmaemken kısaltmağa çalıştığım bu umumi izahlardan sonra sayın Veziroğlu'nun bahsettiği yerler durumuna ait cevabımı arzedeceğim:

Bu durumu günü gününe takibetmekte ve bilmekte olmakla beraber sayın arkadaşımızın sorusunu alınca bütün samimiyet ve açık kalbliliğimle derhal mahallinden sordum, ayrıca ilgili idare âmirlerinden de vaziyet öğrenildi. Başlangıçta arzettiğim gibi çıksaydı bittabi gelip, eğer vaziyet bu arkadaşımızın dediği gibi çıksaydı, bittabi gelip huzurunuzda olduğu gibi anlatacak ve yine bu soruyu isterse yapmakla beraber beni de hemen yerinden haberdar edip vazifeye sevketmemiş ve kendi dediği gibi halkı sıkıntı içinde bırakmış olduğumuz için üzüldüğümü de kendilerine arzedecektim. İşte cevaplar, aynen okuyorum:

Afyon İşletme Müdürünün cevabı :

15 . XI . 1946 gün, 41028/9 sayılı tel yazıya :

1. — İşletmemiz dâhilinde kalan ilcelerdeki köylerin zatî, yakacak ihtiyaçlarını almaları hususunda kanuni müddetinde kendilerine tebligat yapılmış ve müracaat edenlere ihtiyaçları mevzuat dairesinde tamamen verilmiştir. (2) İşletmemizde halen satılmamış odun mevcudu olarak Dumlupınar, Ekinova, Hamam ve Merkez depolarında 4527 ton çam odunu stokumuz vardır. Stoklarımızın köylü pazar ihtiyaçlarına kâfi geleceği tahmin edilmekte ise de ilerde herhangi sıkışık bir durum husulünü önlemek gayesiyle keşifleri yaptırılmış ormanlarla yanıklı sahalardan Sandıklı'ya bağlı eskidenberi kaza ihtiyacını temin eden köylerden Kızılcasayun köylüleriyle Afyon Merkez Kazası köylerinden Budalan, Pozviran, Hacıosman, Öksüzler, Emirdağ ve Bolvadin'in ihtiyacı için ise Karabağ, İmralı, Çuğ, Akbuba köylerine yeter derecede pazar ihtiyacı verilmiş ve köylüler tarafından pazarlara nakliyat başlamıştır. Ne köylüler, ne ilce ve vilâyetten odun ve kömür yokluğu hakkında İşletmemize şimdiye kadar hiçbir şikâyet vâkı olmadı. Muhtelif stok yerlerimizde odunun tonu 23 lira 40 kuruştan 30 lira 20 kuruşa kadar tahalüf etmektedir.

Geçen seneki fiyatlarımız ise 25 lira 50 kuruştan 35 liraya kadar değişmekte idi.

2. — Halen sıkışık durum vâkı değildir. İkinci maddede arzedildiği veçhile her ihtimal gözönünde tutularak harekete de geçilmiş yeni istihsallere başlanmış ve münasip yerlerde stoklar temin edilerek emirleri gereğince evvelâ hak sahibi köylülere, sonra da müracaat edeceklere mevzuat gereğince satış yapılacağı ilh...

Burdur İşletmesinden alınan cevap ta aşağı yukarı aynı mahiyettedir. Onu da okuyarak vaktinizi almıyacağım.

Sayın Veziroğlu arkadaşımızı bu izahatımın tatmin etmiş olacağını sanıyorum.

Arkadaşlar, bütün kararlarımızda Orman Ka-

nunu hükümlerine ve ruhuna tamamen sadık kaldığımızı ve kalacağımızı da ilâve etmem zait bile talâkki edilebilir. Orman dâvası, bu yurdun hayat ve istikbal dâvalarından biridir. Orman köylüsü için ve Devlet için ormanı bir avuç şikâyet mevzuu olmaktan tamamen uzaklaşmış, sağlık, servet ve neşe kaynağı haline gelmiş görmek, her Türk çocuğu gibi Veziroğlu'nu da sevindireceğinden hiç şüphem yoktur. Hükümet beyannamesinin bu amaça mâtuf hükümleri de sırasiyle tahakkuk ettirilecektir. Kendilerine bu izahatı vermeme vesile olduklarından dolayı tekrar samimiyetle teşekkür eder ve hepinizin kıymetli, aydınlatıcı, yanlışlarımızı düzeltici, noksan kısımlarımızı tamamlatıcı tenkit irşatlarını esirgememenizi dilerim.

İÇİŞLERİ BAKANI ŞÜKRÜ SÖKMENSÜER (Gümüşane) — Sayın arkadaşlarım; Afyon Milletvekili Ahmet Veziroğlu arkadaşımız şimdi Yüksek bilginize arzolunan soru önergesinde İçişleri Bakanlığını ilgilendiren kısaca şu konular üzerinde durmaktadır :

1. — Halk Partisinin pehlivan güreşi biletlerinin satışını Ofis veznedarı yapmakta ve bedelini vergi gibi tahsil etmektedir.

2. — Köy bütçelerine Halk Partisine yardım adı altında tahsisat konularak köylülerden zorla tahsil olunmaktadır.

3. — Dinar Belediyesi gazyağı satışını Senirkent ve Çivril İlceleri hakkında da teşkil ederek bu satış karşılığı güzelleştirme parası almakta ve bu yüzden Dinar halkı sıkıntı çekmektedir.

Sayın arkadaşlar, soru önergesi sahibi arkadaşımı bu önergede ileri sürdüğü konuları umumî mahiyette tesbit etmiş bulunmakta kime ve ne zaman Güzelleştirme Dernegi adına farklı gazyağı satılmış, kimlere pehlivan güreşi biletleri zorla verilmiş, hangi köy bütçelerine Halk Partisine yardım tahsisatı konmuş, Dinar halkının bu yüzden sıkıntıya mâruz bulunduğunu hangi delillere istinat ettirmiş bulunduğuna işaret etmemişlerdir. Bununla beraber önergede umumi mahiyette olsa da ileri sürülen soruları cevaplandırmayı kamu oyunu aydınlatmak noktasından bir sevinç kaynağı olarak karşılıyorum.

1. — Güzelleştirme Derneği adına para tahsiline devam olunduğu hakkındaki soru üzerindeki incelemelerimizin sonucu şudur :

Hükümet programının vatandaşların bilgisine ulaştığı gündenberi Devlet memurları tarafından Afyon İlinde ve ne de bu İlin Dinar İlcesinde bu nam altında para tahsiline devam olunduğuna dair Bakanlığımızca herhangi bir delil bulunamamıştır. Arkadaşımızın bu soru ile kasdettiği para tahsil keyfiyeti Dinar'daki gazyağı meselesi ise ona ayrı cevap vereceğim. Eğer bu gazyağı iddiası haricinde güzelleştirme adı altında Hükümet programının neşrinden sonra ve bu programda belirtilen esaslara muhalif olarak para tahsil edilmiş ise bu paranın ne zaman ve nerede ve kimlerden ve ne miktarda tahsil edilmiş olduğunu da önerge sahibi arkadaşımızın bilmesi tabiîdir.

Şuhalde bu bilgilerini Bakanlığımıza vermek zahmetine katlanırsa bu memlekette her işinde kanun yolundan ayrılmamayı şiar edinmiş bir Hükümetin var olduğunu kendilerinin önüne yine kanun yolu ile sereceğimiz eserle anlamakta geç kalmıyacaklardır.

2. — Halk Partisinin pehlivan güreşi biletlerini Ofis veznedarı satmakta imiş sorusuna gelince;

Dinar Cumhuriyet Halk Partisi yoksul çocukları giydirme maksadiyle bir güreş tertiplemiş ve bunun biletlerini yine kendi üyeleri vasıtasiyle satışa çıkarmıştır. Bu arada Toprak Mahsulleri Ofisi alım merkezlerinde de köylüler tarafından vâkı olan güreş bilet istekleri karşılanmıştır.

Fakat bu karşılanma veznedar tarafından değil, o yerde hazır bulundurulan C. H. P. Üyelerinden Hasan Tokgöz tarafından yapılmıştır. Satışın veznedar tarafından yapıldığına veya ortada herhangi bir zor kullanıldığına dair hiçbir delil olmamasına rağmen bu işi Toprak Mahsulleri Ofisinin orada bulunan müfettişi tarafından da el konulmuş ve şimdiye kadar alınan tahkik neticelerine göre köylülere rızaları hilâfında ve herhangi bir tazyik ile bilet satıldığı sabit olmamıştır.

Esasen bu bilet satışlarından elde edilen para tutarı 1420 lira olup bunun 1210 lirası güreş alanı kişelerinde satılan biletler geliri olup geri kalan 210 lira da güreş gününden önce yukarıda açıkladığımız şekilde hayır sever vatan-

daşlara satılmıştır. Türk çocuğunun pehlivan güreşlerine karşı olan derin ilgisi bir millî gelenek halinde olup böyle bir mevzu bilhassa hayır işlerine de mâtuf ise bu nevi biletlerin satışı için herhangi bir zor kullanılmasına ve hattâ teşvik yapılmasına lüzum olmıyacağının da dikkat nazarlarımızdan kaçmıyacağına eminim.

3. — Köy bütçelerine Halk Partisi adına yardım tahsisatı konduğu konusu üzerindeki incelemelerimize gelince :

Bazı köyler bütçelerine bu şekilde ödenek konduğunu haber alan Afyon Karahisar Valiliği derhal bu ad ile köy bütçelerine para konmasının caiz olmadığını ve ancak bir kültür müessesesi olan Halkevi odaları için ödenek ayrılabileceğini ilgililere tebliğ ettiği anlaşılmıştır.

4. — Dinar'ın gazyağı sıkıntısına gelince:

Bu sıkıntının Dinar halkına ait gazyağının diğer kaza halkına da güzelleştirme farkı ile verilmesi yüzünden doğduğu ileri sürülmektedir. Bu konuda yaptırdığımız tahkikata göre, Dinar kasaba ve köylerinde gazyağı sıkıntısı 1942 den beri mahsüs değildir, satış da Ticaret Bakanlığının tesbit ettiği fiyat üzerinden yapılmakta, güzelleştirme veya diger herhangi bir nam ile fiyat zammı yapıldığı sabit olmamaktadır. Ancak Dinar ilcesine bağlı bazı köylerin kendilerine ayrılan ve almaları tebliğ olunan gazyağı hisselerini ihtiyaçları olmadığında dolayı almadıklarından bu gazyağları belediye deposunda birikmektedir. Dinarda hafta pazarını yapan komşu ilceler halkından bir kaç ihtiyaç sahibine hangi ilceli veya köylü olduğu bilinmiyerek yukarda işaret olunan birikmiş istoktan her köylüye verildiği gibi bir mikdar verilmiş olması muhtemeldir. Bu konu üzerindeki şikayetin Dinar kültür ve güzelleştirme kurumuna rızalariyle ve şahsi olarak yardımda bulunmuş olan vatandaşlar arasında bu gibi gazyağı alanlardan bazılarının da bulunmuş olmasından ileri gelmesi vârittir. Fakat bu nevi yardımların gazyağı fiyatına zammile ilgili olmadığı veya bu maksadla gazyağ fiyatına bir zam yapılmadığı da anlaşılmıştır.

Bizim için bu konuda üzerinde durulacak başlıca nokta; iddia edilen para alma ve toplama hareketinin Hükümet kararından evvel veya sonra mı olduğu, Devlet memurlarının bu yardım alma işlerinde tesir ve nüfuzlarının bulunup bulunmadığıdır. Bu güne kadar yapılan incelemelere göre, bu hareketlerin Hükümet kararından sonra olduğuna dair herhangi bir delil elde edilememiştir. Bununla beraber halkımızın kanun yolu ile kuracağı derneklerin kendi vasıtaları ile ve Cem - i İanat Kanununa ve kendi tüzüklerine uygun olarak yardım almalarına hiç bir mâni de yoktur. Bilhassa vatandaşın kendi gönül ve arzusu ile ve atalarından irsen gelip duran temiz duyguların tesiri altında bu gibi hayır işlerine koşmasını durdurmak için verilmiş bir sözümüz olmamakla beraber böyle bir kanuni hakkı önlemek de bizim iktidarımız haricindedir.

Sosyal yardım işlerinin vatandaşların kendi teşebbüsleriyle genişlemesini de memnunlukla karşılarız, eğer büyük Türk Milleti şurada burada fakrü zaruret içinde bulunan memleket çocuklarını giydirip kuşandırmak, beslemek, okutmak veya felâkete düşenlere yardım elini uzatmak için yaradılışında mevcut hayırseverlik duygularını harekete getirmiş ise böyle kutsal bir hareketi engellemek kimin iktidarı dâhilinde olabilir.

Cem - i İanat Kanununun ruhuna uygun ve vatandaşların kendi iradelerinin hâkim bulunduğu hareketler bir kusur sayılıyorsa bu kusuru öğünerek karşılamağa hazırız.

Sayın arkadaşlarım; önergedeki sorulara karşı bilgimizi, görüşümüzü ve düşüncemizi şu suretle açıkladıktan sonra son zamanlarda beliren bir durum üzerinde haklı olarak açıklama yapmaklığıma müsaadelerinizi rica ederim:

Eski devirlerde halk ile hükümet arasında aracı bir sınıf vardı. Bu sınıfın en büyük gayreti, halk ile hükümet arasındaki teması kesme ve halkı kendi nüfuz ve tesirleri altında tutarak onlara Hükümeti daima bir umacı gibi göstermekti. Cumhuriyet devrinde ferdî ve zümrevî her türlü imtiyazı reddeden ve vatandaşlar arasında tercihli durumları ortadan kaldıran prensipler kabul edilip uygulama alanına konulunca bu sınıf yavaş yavaş ortadan kalkmış ve halk ile Hükümet doğrudan doğruya karşı karşıya gelerek elbirliği ile bu aziz vatanın iyiliği için çalışmaya başlamıştır. Bu durum, geniş bir ferahlığa da yol açmıştır. Çünkü, halkı Hükümete karşı çekingen bir duruma sokmak istiyen bu aracılar, vatanda her türlü ilerleme hamlelerine başlıca engeldi. Şimdi de vatandaşların kanuni mercilere müracaattan evvel hususi birtakım şahsiyetler

ve müesseseler, kendilerine cezbetmekte ve Hükümet nezdindeki işlerini bu vasıta ile halledebilecekleri hissini kendilerine aşılamak istemektedirler. Bu durum, filhakika haklı olan vatandaşlar için zararlı olabilir. Çünkü, yetkili mercilere vaktinde, bilhassa âcil vakalarda iddia edilen hakları tesbit edecek delillerin bir aracıya başvurmanın kaybettireceği zaman dolayısiyle ortadan kalkmasına sebep olabilir.

Her yerde idare ve adalet mercileri vatandaş haklarını korumak üzere uyanık ve tetiktedir. Hakkına güvenen vatandaş, hiç çekinmeden pekâlâ bu mercilere şimdiye kadar olduğu gibi başvurmak imkânına sahiptir. Vatandaşlar için esasen kendi öz malı olan bütün Hükümet kapıları açıktır. Eğer vatandaş; işinin çabuk görülmesi için yetkili mercie başvurur da bu merci harekete geçmezse bize düşen, o vatandaşın hakkını yerine getirmek ve kanun ve vazife yolundan ayrılanı cezalandırmaktır.

Sayın arkadaşlarım, bugünkü idare, halk idaresidir. Büyük Meclisin yaptığı kanunlar çerçevesi içinde çalışmaktadır ve onun ehlidir ve aynı zihniyet ve ruh içinde çalışmıya ve vatandaşın hakkını korumıya sarsılmadan, irkilmeden devam edecektir. Vatandaşların tam zamanında yetkili mercilere başvurmalarının sağlanması hak ve adalet makinemizin ârızasız işlemesi için şarttır. Hattâ Cumhuriyet idare cihazı ile halk arasındaki münasebetlerin kolaylaştırılmasını millî bir ödev olarak telâkki ettiğimi de Yüksek huzurunuzda açıkça belirtmeği faydalı bildim.

AHMET VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Sayın arkadaşlar, Bakanların vermiş oldukları izahata teşekkür ederim.

Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Beyefendi verdikleri izahatları arasında bendenize yardım edeceklerini söylemişlerdi - Çok rica ederim bendenizin silsilei kelâmımı bozmamak için söz söylediğim zaman söz karıştırılmasın. (Soldan: kimse birşey söylemedi sesleri) -

Bendenize yardım edeceklerini söylemişlerdi, onun için arzettim. Sözleri arasında bu mekteplerin memlekete lüzumlu olduğundan bahsetmişlerdir. Biz, mekteplerin memleketimizde lüzumlu olduğunda ve bunların yapılması hakkındaki Hükümetimizin sarfettiği gayrette kendileriyle hemfikiriz. Yalnız kanun dâhilinde ve Hükümetin programında işaret edildiği şekilde hemfikiriz. Bunların haricinde beraber değiliz. Bunun için sırasiyle arz ve izah edeceğim:

Sayın arkadaşlar; sorum hakkında Sayın Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemşettin Sirer, Tarım Bakanı Faik Kurdoğlu, İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer ve Ticaret Bakanı Atıf İnan'ın verdikleri izahata teşekkür ederim. Bu sorum hakkında izahta bulunmak ve vesikalara istinat eden hususları birer birer arzetmek üzere müsaadenizi rica ederim.

Sayın arkadaşlar; evvelâ sorumun birinci maddesindeki (Hükümet programına aykırı okul ve şehir güzelleştirme parası) hakkında izahat arzedeyim:

14 Ağustosta Yüksek Meclisin tasvibinden geçen Hükümet programında: (Köy okulları yapmak işinde köylüyü bizzat çalıştırma sistemine devam edilecektir, ancak bu okullarda, kereste, kiremit, cam, çivi gibi para ile satınalınması gereken malzemesini Devlet temin edecektir; köylülerle vasıtaları ekip biçme, nadas zamanlarında serbest kalacaktır, bütün okula kavuşturma işi, öğretmen yetiştirme faaliyetine muvazi ve bununla ahenkli bir şekilde ve on yıllık bir süre içinde tamamlanacak surette Bakanlar Kurulunca teferruatlı bir uygulama plânına bağlanacaktır.) diye açıklanmıştı. Seçim dairemde seçmenlerle temas ederek onların dertlerini dinlerken; geçen yıllarda olduğu gibi ve Hükümet programı da nazarı dikkate alınmıyarak halen okul parasının - bir köylü vatandaşın tahamülü fevkinde ve kanunsuz olarak - tahsiline devam olunduğunu ve hattâ köylünün harmanda mahsülü dururken imece işinin tatbik edildiğini ve mağdurların kaymakamlığa yaptıkları şikâyetlerin de neticesiz kalmakla beraber yolsuz tahsilâtın bir kat daha hızlandırıldığını ve bu muamelenin Afyon Vilâyetinin Dinar, Emirdağı ve Bolvadin ilçelerindeki köylerinde tatbik edilmekte olduğunu gördüğümden ve bundan başka Dinar Belediyesinin eliyle vesikalı olarak satılan petrollerin beher tenekesinden iki ve üç lira şehir güzelleştirme parası alınmak suretiyle belediyeden vesika verildiği, şehir güzelleştirme parası vermiyen köylülere ihtiyacı olan petrol verilmediği ve «siz gidin Demokrat Partiden alın» gibi mânasız sözlerin pervasızca söylendiğini öğrendiğimden keyfiyeti 2 . X . 1946 tarihli telgrafımla Afyon Vilâyetine ve Sayın

Başbakan Recep Peker'e malûmaten arzetmiştim.

Bu konuda evvelâ okul parasını ele alacağım. Hükümet Yüksek Meclisin tasvibi ile kabul ettiği programında, okul için malzeme bakımından lüzumlu bulunan paranın Hükümetçe temin edileceğine ve Yüksek Meclisce de bu maksat tahtında 3,5 milyon lira ayrıldığına, 4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât Kanununun 25 nci maddesine tevfikân, yılda bir vatandaşın en çok yirmi gün çalışmağa mecbur tutulacağına ve imece suretiyle çalışmak istemiyenlerden mezkûr kanunun 26 ncı maddesine tevfikan yirmi lirayı aşmamak kaydiyle para tahsil edilebileceğine göre, Afyon Vilâyeti çevresindeki köylerden kanun hükümleri nazarı dikkate alınmıyarak daha fazla miktarda tahsilât yapılmasına devam etmeleri ve şikâyet edilmiş olması hasebiyle bunun da ne il ve ne de ilçelerde nazara alınmamış olması sebepleri vatandaşları üzgün bir hale getirmiş olmasından şüphe edilemez. Çünkü okul işinden dolayı herhangi bir kimseye 20 günlük imece mukabili köylünün çalıştırılması esasen pek ender yerlerde tatbik edilerek, en ziyade 20 günlük imece karşılığı olarak hemen para tahsili cihetine gidilmekte ve ihtiyar heyetlerinin karariyle dahi, beher gündelik için üçer liradan ceman 60 liranın tahsil edildiği görülmektedir. Şuhale göre gerek bucak müdürleri ve gerekse kaymakamların işaretiyle birçok yerlerde ihtiyar heyetlerinin verdikleri karar gereğince yapılan bu tahsilâtlar biraz evvel arzettiğim gibi Hükümet programı ve kanun hükmü tanınmamaktadır. Buna bir misal olarak arzediyorum. Hükümet programının tasvibinden sonra Millî Eğitim Bakanlığı - Hükümet programının tatbiki hakkında valilere bir genelge yallamıştır. Ve İçişleri Baaknlığı da 3 . IX . 1946 tarih ve mahallî İdarelerin 632-6293/11020 sayılı genelgeleriyle, Millî Eğitim Bakanlığı genelgesinden de bahsederek daha geniş bir şekilde valilere izahta bulunarak gerek Köy Kanunun ve gerekse 4274 numaralı kanun tatbikında hataya düşülmemesini - ve bu kanun hükümleri dışında her ne nam ile olursa olsun köylüye tahmil edilecek mükellefiyetin kanun hükümlerine aykırı olacağı belirtilmiş olmasına rağmen, devam edegelen kanunsuzluklar elyevm durmuş ve durdurulmuş değildir. Bu yolsuz ve kanunsuz işler için delillerimi arzedeyim :

İçişleri Bakanlık tamimine tezat teşkil eden Bolvadin Kaymakamının köylere yaptığına dair vesikamı okuyorum.

Bolvadin Kaymakamlığının köylere yaptığı tamim örneğidir

2/563 27 . IX . 1946

Dişli Köyü Muhtarlığına

Köyünüzde yapılacak işlik, okul, öğretmen evi gibi inşaatın köylü tarafından yapılması gerekli duvar kısımları yerli veya dışarıdan tedarik edilecek ustalar vasıtasiyle kısa bir zamanda mutlaka ikmal edilecektir.

Hükümetten bu yolda yardım beklemeden süratle faaliyete geçilmesi ve yapılan işler hakkında her hafta makama malûmat verilmesini ehemmiyetle dilerim.

Kaymakam
İbrahim Er

2/588 2 . X . 1946

Dişli Köyü Muhtarlığına

1. — Geçen seneden yarım kalan okul, işlik ve öğretmen evinin cam, sıva, pençere gibi ufak tefek noksanları eskiden yapıldığı gibi mükellefiyet cetveline göre köy bütçesinden harcanarak tamamlanacaktır.

2. — Vilâyetin 27 . IX . 1946 gün ve Millî Eğitim 2996 sayılı emirlerine göre de yapılmakta olan binaların duvar aksamı ve diğer işler için usta ücreti ve duvarlarda kullanılacak bazı ağaç aksamı da yine köyden temin edileceğinden mevcut ustalarımızla yoksa civar köylerden temin edilmek suretiyle inşaat kısa bir zamanda mutlaka ikmal edilecektir. Buna göre işe hız verilmesini dilerim.

Kaymakam
İbrahim Er

Sayı : 2/608

Dişli Köyü Muhtarlığına

Hükümetin programında bu yıl yapılaak okul öğretmen ve sağlık memuru evlerinin kereste, çivi, cam, kiremit gibi malzemelerine yardım edileceği yazılıdır. Bu yardım işi köylerde yanlış anlaşılmaktadır. Bu yardımın mutlaka bütün binanın yapımları için lâzım olan her

türlü teferruatına kadar şumulü yoktur.

4274 sayılı kanun hükmü kaldırılmamıştır. Bu kanunun hükmü yürürlüktedir.

1. — Şuhale göre geçen sene yapılıp noksan kalan binalar köylü tarafından ikmal olunacak ve buna ait paralar yine köy sandığından sarfedilecektir.

2. — Geçen seneki binalara ait borçlar yine köy sandığından ödenecektir.

3. — Bu yıl öğretmen gelecek köylerde yapılacak binalara Hükümet yardımı yapılacaktır. Fakat Hükümet yardımı tamamen yetişmiyen binaların geri kalan malzeme ve para noksanları 4274 sayılı kanuna tevfikan iş mükellefiyeti cetveline göre 20 lirayı geçmiyecek şekilde köylüye salma yapılarak bu salma ile mutlaka ikmal edilecektir. Binaların geri kalması için menfi propaganda ve hareketlere katiyen kulak asılmıyacaktır.

Bozucu ve işleri geri bırakıcı lâflara kıymet verilmiyerek memleketin yüksek menfaatı bakımından yapıcı ve başarıcı, bir zihniyetle hareket edilmesi tebliğ olunur.

4. — Gereği için Çay ve İshaklı Bucak Müdürlüklerine, Özel Saymanlık memurluğuna bu yazı örneklerinin üzerinde adları yazılı merkeze bağlı köy muhtarlarına verilmesi için Jandarma Komutanlığına yazılmıştır.

Kaymakam
İbrahim Er

— Bolvadın İlcesinde (İshaklı) Bucağı çevresindeki (Üçkuyu) Köyünde oturan Osman Gençer'den 17 . IX . 1946 tarih ve 24/188275 numaralı makbuzla 80 lira alınmıştır. Dinar'ın Başmakçı Bucağında oturan Mustafa Gönüllüden 15 günlük imece karşılığı olarak 28 . IX . 1946 tarih ve 10 - 155, 549 ve 11 numaralı iki makbuzla 45 lira, keza Başmakçı Bucağında oturan Abdurrahman Kale'den 29 . VIII . 1946 tarih ve 76 - 155, 597 sayı ve 29 . IX . 1946 tarih 13 - 155, 549 sayı 27 . X . 1946 tarih, 34 - 155, 550 sayı ve aynı tarih ve 33 sayılı 4 makbuzla ceman 65 lira tahsil edilmiştir.

Bundan başka kanunsuzluk içinde, bir kanunsuzluk daha yapılmaktadır. 4274 sayılı kanunun 25 nci maddesi sarahatine tevfikan imece, 18 yaşını bitiren ve 50 yaşını geçmiyen vatanaşlara teşmili icabederken, Afyon Vilâyeti hududu içindeki köylerde yaş haddine de riayet edilmiyerek 50 yaşını geçen kimselerde mükellefiyete tâbi tutulmaktadır.

İşte 20 gün imece karşılığı olarak haczen hayvanı satılmak suretiyle Başmakcı bucağında 62 yaşındaki Mustafa Kara'dan 25 . IX . 1946 tarih, 82/155, 548 sayılı makbuzla 60 lira tahsil edilmiştir. ve haczen hayvanının satıldığına ve 20 günlük imece karşılığı 60 liralık makbuzunun gönderildiğine dair köy ihtiyar heyetinin 26 . IX . 1946 tarihli tebligatı da para makbuzuna iliştirilmiştir. Ve bu suretle haczi caiz olmıyan bir eşeği satılarak zavallı köylü mağdur ve perişan edilmiştir. Adı geçen Başmakcılı Mustafa Kara'dan alınan 60 lira için verilmiş olan makbuzda yalnız imece denilmiş olduğundan bunun 4274 numaralı kanuna göre imece karşılığını belirtmek üzere bu vatandaştan köy salması olarak da 14 lira alındığına dair 17 . VI . 1946 ve 27 . IX . 1946 ve 27 . IX . 1946 tarihli iki makbuzla ayrıca Köy Kanununa göre de imecesini yaptığına dair 23 . IX . 1946 tarihli ilmühaberi de yüksek huzurunuzda okuyorum :

Bu bucakta salmanın en yüksek haddi 14 liradır. Bundan başka Dinar İlcesinin Başmakçı Bucağına bağlı (Yaka) Köyünde dahi bu yolsusluk devam etmekte ve hattâ bu köyden köy salması için de kanunun 16 ncı maddesine aykırı olarak kırk yedi lira ve altmış lira gibi tahsilât yapılmaktadır. Bunu tevsik için Kerim İzmirli'den 9 . X . 1946 ve 5 . VIII . 1946 - 1 . X . 1946 ve 25 . V . 1946 tarihli dört makbozla altmış lira. Ve aynı köyden Nuri Cihandan dahi 30 . IX . 1946 ve 4 . VIII . 1946 tarihli üç makbuzla da 47 lira alınmıştır. Bunlardan başka arzettiğim konuya ait elimde daha birçok makbuzlar var ise de, arzettiklerimle iktifa ediyorum ki, bununla temas etmek istediğim şu hususu belirtmiş oluyorum. Yani köylüden tahsilât yapmış olsun da - ister kanuna uygun olsun, ister olmasın - bu cihet şikâyet edildiği halde inceliyen yoktur. Köylünün hakkı korunmamaktadır.

Köy okulları için veya köyün diğer mecburî işlerinden mütevellit tatbik olunacak mükellefiyet - Halkevleri inşaatı için de tatbik edilmektedir. Köy muhtarının mühür ve imzasını taşıyan 24 . X . 1946 tarihli ve Dinar'ın Başmakçı Bucağında oturan Abdurrahman Gençtürk'e mükellefiyetini ifa ettiğine dair verilmiş olan 105 liraya mukabil 35 günlük imece

ilmühaberini arzediyorum ki, bu ilmühaberde Halkevi için de imece olarak çalıştırıldığı belirtilmiştir. Şunu ilâveten arzetmeliyim ki, Başmakçı Bucağında bu yıl yapılmakta veya yapılacak olan okul ve başkaca Millî Eğitim işlerini ilgilendiren hi çbir inşaat dahi yoktur. Çünkü geçmiş yıllarda bu bucaktaki inşaat tamamlanmış olmasına rağmen, mezkûr bucakta 4274 sayılı kanuna göre hâlen imece yolu ile para tahsiline ve bedenen çalıştırılmasına devam edilmesi, yapılmakta olan Halkevi inşaatı ile, yine kanunsuz olarak, yapılmakta olan çamaşırlık inşaatının ikmaline gayretkeşlik gösterilmektedir. Yani bununla hem 4274 sayılı kanun hükümlerinin nazara alınmadığını ve hem de bu kanun hükmüne göre yapılan tahsilâtın gaye ve maksat dışında harcanıldığını tebarüz ettirmek istiyorum. Ve mağdurlar tarafından kaymakamlık - vilâyet - ve daha yüksek makamlara da müracaat edilmiş olduğu halde bu yolsuz ve kanunsuz muamelenin durdurulmamış olduğu ve kanunsuz muamele yapanların mesuliyetleri cihetine gidilmediğini görmekteyim. Mağdurların müracaatlarına kaymakamlıkça cevap verilmediğinden - bu hususlarda Dinar Kaymakamlığına tarafımdan yazılı olarak vâkı müracaatıma verilen gelişi güzel cevapta; yapılan muamelenin kanuna uygun olduğu bildirilmiştir. Müsaade buyurulursa okuyayım.

BAŞKAN — Kaymakama yazdığınız mektubu okumıya lüzum yok, Tüzük 15 dakika müsaade verdiği halde bir saat oldu. (Soldan kâfi sesleri).

AHMET VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Mahzur varsa devam etmiyeyim.

BAŞKAN — Mahzur yok, Tüzük var. Kaymakama yazdığınız mektubu burada okumıya ne lüzum var?

AHMET VEZİROĞLU (Devamla) — Vesika hükmünde olan bu yazıların okunmasında fayda mülâhaza ediyorum :

1 . 10 . 1946

Dinar

Kaymakamlık Yüksek Makamına
Dinar

Başmakçı Bucağında yapılmakta olan (Çamaşırlık) için, Bucak sakinlerinin 30 günlük imece suretiyle çalışmağa mecbur tutuldukları ve bunu yapmıyanlardan beher gün için üçer lira hesabiyle ceman 90 liranın birçok kimselerden emvalinin haczi suretiyle tahsil edilmekte olduğu ve bunun da şikâyet yolu ile yüksek makamınıza bildirilmiş olduğu halde henüz bu şikâyetlerin cevaplandırılmadığı; dün Dinar'a geldiğimden itibaren vukubulan çeşitli başvurmalardan anlaşılmakla aşağıda arzolunan hususun lûtfen tetkikına ve cevaplandırılmasına müsaadenizi rica ederim.

1. — Köy Kanununun muaddel 16 ncı maddesine göre salmanın en yüksek haddi yirmi liradır. Kendisine bu had dâhilinde salınan salmayı veren vatandaşın, Bucakta yaptırılacak (Çamaşırlık) için 30 gün imece suretiyle çalışmağa mecbur tutulmasının ve bu mecburiyeti yapmadığı takdirde günde üçer lira hesabiyle doksan liranın haczen tahsili cihetine gidilmesinin.

2. — Mevzuubahis olan Çamaşırlık Köy Kanununun 14 ncü maddesinde sayılı isteğe bağlı işlerden olarak yapılmakta ise kanunu mezkûrun 12 nci maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan köy derneğinin yarısından çoğunun bu işin yapılmasına hükmedip etmediğinin ve kaymakamlığın lığın rızası alınıp alınmadığının.

3. — 4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilâtı Kanununun 25 nci maddesindeki yirmi günlük mecburi çalışmanın elli yaşından yukarı olanlara şâmil olmadığına ve mecburi çalışmaya tâbi olanların çalışmayı yapmadıkları takdirde bunlardan alınacak paranın 20 lirayı geçmiyeceği yine kanunun 26 ncı maddesinin ikinci bendinde yazılı bulunmuş olmasına göre (30) günlük imece mecburiyeti yapmıyanlardan günde üçer lira hesabiyle her mükelleften doksan lira olarak haczen tahsil edilegelmekte olmasının müstenidatı kanuniyesinin neden ibaret olduğunun lûtfen yazılı olarak bildirilmesi suretiyle tenvir edilmekliğime müsaadenizi derin saygılarımla arz ve rica ederim. 1 . 10 . 1946

Dinarda: Afyon Milletvekili
Ahmet Veziroğlu

AHMET VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Aldığım cevapları da belirtmek istiyorum, kanunsuz işler için yapılan şikâyetler üzerine kaymakamın elân tahkikat yapmadığını belirtmek istiyorum.

Buna verilen cevap şudur:

Yukarıdaki aslının aynıdır. Bu yazıya Dinar

kaymakamlığından aldığım 16 . 10 . 1946 tarih ve numarasız yazı ile verilmiş olan cevapta (tetkik ve tahkik edildiğini ve yapılan muamelenin kanuna uygun olduğu bildirilmiştir.

Bundan başka Bolvadın İlcesinde emzikli ve gebe kadınlara da 4274 sayılı kanun hükmüne aykırı imece mükellefiyeti tatbik edilerek bu kadınlar işe çağırılmıştır. Bunun delilini kısaca arzediyorum. Bolvadın ilcesi çevresinde bulunan Eber köyünde oturan emzikli ve gebe kadınlar bu köyden çok uzak mesafede bulunan (Çay) bucağındaki bölge okulu inşaatına bu ay içinde çalıştırılmak üzere çağırılmış olduklarından mâzeretlerinin nazara alınmadığı hususunda kaymakamlığa yazılı olarak yaptıkları şikâyetlere ehemmiyet verilmiyerek arzıhallerini «Çay Müdürlüğüne» diye havale edilmiş ve aynı gün Bolvadin'de bulunan Çay Bucak Müdürüne bu arzuhallerini götüren kadınlara şifahen verdiği cevapta; «Çay'a gelin de kanuna bakıp cevabını vereyim» şeklinde başından savmuştur.

Sayın arkadaşlar, Türk milletine bir evlât daha hediye etmiye hazırlanan bu analara bu hallerinde bile saygı göstermesini bilmiyen ve kanunun sarih emrine rağmen bu saygısızlıkta devam eden sakat icraatı, Yüksek Meclisin de vicdanlarını sızlatacağına güvenerek yüksek görüşlerinize arzediyorum.

Sonra 4274 sayılı kanunun 25 nci maddesi, köylülerin yapacağı imece mükellefiyetinin her halde nakden ödemelerini âmir bulunmadığı ve bedenen çalışmak istiyenlerin 20 gün çalışmağa mecbur tutulacaklarına dair olan sarih hükme aykırı olarak - Dinar ilcesinde Burunkaya köylüleri kendilerinden istenen imece karşılığı için (paramız yok, bedenen çalışacağız) dedikleri halde - amele olarak çalıştırılacak iş yoktur diye haczen tahsilâta girişilmiş olduğu içindir ki, bu yapılan haksızlık için köylünün kaymakamlığa vâki şikâyeti nazara alınmadığından ayrıca Başbakanlığa da müracaatta bulunmuşlardır.

Şimdi sorunun birinci sırasındaki diğer bir mesele olan - Dinar Belediyesi eliyle vesikalı satılan petrollerden alınan şehir güzelleştirme parasına geçiyorum. Kasaba kontenjanı petroller - bütün köylülerin ihtiyaçları gözönünde tutularak mevcut petrole göre tevziat yapılması lâzım iken Şehir Güzelleştirme Cemiyetine para temin edilmek için beher teneke petrolden iki ve üç lira gibi bir para alınmak suretiyle petrol vesikası verilmekte; ve asıl ihtiyacı olanlara şehir güzelleştirme parası vermediklerinden dolayı petrol verilmiyerek, siz gidin Demokrat Partiden alın denilmektedir.

Şehir Güzelleştirme parasının Dinar Belediyesinin eli ile tahsiline devam olunduğunu gösteren 20 . IX . 1946 tarih 16 - 1621 sayılı güzelleştirme makbuzunu arzediyorum ki bu makbuzu satan kimsenin belediye memuru olduğunu tevsik etmek üzere aynı imzayı taşıyan 17296 sayılı belediye elektrik makbuzu da elimdedir. Bu hususta sayın Başbakan Recep Peker'e telgrafımla malûmat arzettikten sonra da, belediyece yine (Güzelleştirme vergisi) tahsiline devam olunmuştur. Bu makbuzlardan bir kısmı da parayı veren müştekiler tarafından kaymakamlığa verdikleri dilekçelerine ilişiktir ki - calibi dikkat olan bir nokta da bu makbuzların bir kısmında hiç bir numara bulunmamasıdır. (Gürültüler). Bunlardan kaymakamlık makamında vardır.

Sayın arkadaşlar; yüksek tasvibinizden geçen Hükümet programında (Hükümet memurları ve idare âmirleri tarafından güzelleştirme ve herhangi bir maksatla - şehir - kasaba - ve köylerde iane toplatılması kesin olarak yasaklanacaktır.) denildikten sonra Dinar'da halen cür'et ve cesaretle güzelleştirme parası toplanmasına devam edlmesi acaba neden ileri gelmektedir? Çünkü kaymakamlığa yapılmış olan şikâyetlerden sonra da bu yolsuzluklar devam etmiş ve etmektedir. 1 . X . 1946 da kaymakamlık makamına şikâyette bulunan [Eveiler] köylü bir vatandaş güzelleştirmeye ait numarasız makbuzu da arzuhaline iliştirip parasının geri verilmesi hakkındaki müracaatına kaymakamlıktan [Bu böyle ise tahkikat yapalım] diye arzuhali kaleme havale edilmiştir. Sayın arkadaşlar Devletin yasakladığı bir yolsuzluğun önlenmesi için idare âmirleri böyle mi hareket edeceklerdir? Müfit evrakı ilişik olduğuna göre aylardanberi bu tahkikat sürüncemede mi kalmalı idi? O gün derhal müştekinin parası belediyeden geri alınıp sahibine verildikten sonra güzelleştirme parası toplıyanlar hakkında dahi kanuni takibat yapılmakla beraber (Hükümet programında işaret edilmiş olan yasak) kaymakamlıkca derhal tatbik edilemez miydi? İşte görülüyor ki kaymakam bu işte vazifesini yapmamış ve bu suretle kanuni vazifesini ihmal etmiştir.

— Sorunun ikinci maddesindeki, Dinar Toprak Mahsulleri Ofisi veznesinde satılan ve vergi tevkifatı gibi köylüden pehlivan güreş bedelinin tahsil edilmesi hakkındaki konuya geçiyorum.

Halk Partisi Dinar İlce Kurulunca tertip edilmiş olan pehlivan güreşi biletleri, birkaç ay evvelinden satışını sağlamak için Toprak Mahsulleri Ofisine ve jandarmalara da tevzi edilmiş olduğundan - (Bunlardan yalnız Çöl Ovası Jandarma Karakol Komutanı ve Bucak Müdür vekili olan Hüseyin Çavuş - bu biletlerin jandarma eliyle satılması doğru olamıyacağı mütalâası ile iade etmiştir.) ve Toprak Mahsulleri Ofisi veznedarınca ise; en az bir çuval zahire satan köylüden dahi zahire bedelinden 50 - 100 kuruş vergi tevkifatı gibi kesilerek, bakiye parası ile köylünün eline Halk Partisinin pehlivan güreşi bileti parası verilmiştir. Köylü bu biletleri istemediklerini ve zahire paralarının tam olarak ofisten ödenmesinde gösterdikleri ısrara rağmen, yapılan baskı ve zor karşısında dertlerini dinletememişlerdir.

İşte - köylülere bu suretle pehlivan güreşleri biletlerinden birkaç tanesini arzederek bu biletlerin arka taraflarında imzaları bulunan - Dinar'ın Haydarlı Köyünde oturan Hüseyinoğlu Muslu Oruç ve Ali Çetinkaya ve Mehmet Kavas Nebioğlu ve Alpaslan, Köylü Osman Çetin ve İsmail Gürsoy ve Halil Türkyılmaz ve Doğanlı Köyünde oturan Ahmedoğlu Osman Salman'ın biletlerde yazılı imzalı beyanlarını okuyorum:

Bugün Dinar Ofisine zahire sattığımdan mezkûr ofisten bedelini alacağım sırada ofis veznedarı bu bilet bedelini benden rızam hilâfına ve zorla zahire bedelinden kesmek suretiyle tahsil etmiştir. 8 . X . 1946.

Sayın arkadaşlar; Dinar Toprak Mahsulleri Ofisinde bu biletlerden binlercesi zorla satılmış olup, bu cihet mezkûr Ofisin umum memurlariyle hamallarından yapılacak tahkikatla dahi sâbit olacağına hiç şüphe edilemez.

Sorunun üçüncü maddesindeki Afyon İline bağlı ilceler çevresindeki köy bütçelerine (Halk Partisine yardım) adı altında tahsisat konularak - bu bütçeler kaymakamlıklarca tasdik edilmiş olduğundan - Köylerden bu yardım karşılığının tahsil edilmesi yolsuzdur.

Sayın arkadaşlar; Köy Kanununun 12 nci maddesine göre, köye ait işler mecburi ve isteğe bağlı olan işler olarak ikiye ayrılmış olup, gerek mecburi ve kerekse yalnız isteğe bağlı olan işlerde köy derneğinden karar almak ve kaymakanlığın da rızası alınmak suretiyle görülecek işler için köylülere tahmil edilecek mükellefiyeti, kanunun 16 ncı maddesiyle tâyin etmiş olduğundan, bunun haricinde köylüden tahsil edilecek paralar kanun hükümlerine tamamen aykırıdır. Buna rağmen Dinar çevresindeki köylerin bütçelerine; altıncı faslın altıncı maddesinde yazılı 50 - 100 - 150 - 200, 500 - 1500 liraya kadar konulmuş bir tahsisat mevcuttur. Başmakcı Bucağı bütçesinde 1500 lira konmuştur. Ve Afyon'un Bolvadin, Emirdağ gibi diğer İlcelerine bağlı köylerinde de bu nam altında bütçelere para kabul edilmiştir. Köylüye salma tevziatı yapılırken ona göre hesaplandığından, bu paraların tahsili için köylüye Tahsili Emval Kanunu hükmü tatbik edilmekle haksızlık yapılmaktadır. Çünkü Köy Kanununda böyle bir tahsisatın kabul edileceğine dair (Nemecburi ve ne de isteğe bağlı) maddelerde bir hüküm olmamakla beraber - Farzı mahal olarak - olsa bile bir köyde oturan vatandaşların hepsi aynı partili değiller ki...

Binanealeyh eğer Halk Partisi veya Demokrat Parti kendilerine varidat temin etmek istiyorlarsa kendi kanallarından ve Parti mensuplarından para toplamaları lâzımdır.

Bundan başka Dinar'ın Dazkırı Nahiye Müdürü, mıntakasındaki köy muhtarlarına şifahi yaptığı tebligat üzerine her köyden Halk Partisi başkanına 25 ve 50 lira gibi para yatırılmasını tazyik ile temin etmiştir. Vesikası elimde ve noterden musaddaktır :

No. : 64

Lira

25

Yalnız yirmi beş liradır.

Akyarma Köyünden mobilya parası olarak yirmi beş lira alındı.

10 . VIII . 1946

A. Doğ....

Soyadı okunamadı

F. 6 M. 5 den sarfı doğrudur.

Akyarma Köyü

T. C.
Dinar Kazası
Tazkırı Nahiyesi
Akyarma İhtiyar Heyeti

Âza		Âza
mühür	mühür	mühür
Mu. Ata	Na. Aktaş	İs. Eken
Âza	Âza	Âza
mühür	mühür	
	Kadir Demir	

Yevmiye	Dosya
640	258

İşbu örnek berayı tasdik Dinar'dan şahsı malûm Üçlerce mahallesinden Alioğlu Mustafa Öztürk tarafından getirilen aslının aynı olup hariçte tanzim ve berayı tasdik getirilen bu vesikanın bir örneği talebiyle kendisine tasdik edilerek verildi ve bir örneği de dairede hıfız edildi ve aslına da işaret edilerek tasdik ve tevsik edilmiştir. Bin dokuz yüz kırk altı yılı Kasım ayının ondördüncü Perşembe günüdür.

İbraz eden 14 . XI . 1946

Dinar
Geçici yetgili noter
M. Mehmet Emin Aykanlı

Bu itibarla bu gibi yardım tahsisat karşılıkları paranın; köylüden tahsil edilenlerin köylüye geri verilmesi henüz tahsil edilmeyen kısmın da durdurulması lâzımdır.

Sorunun dördüncü maddesindeki, köylünün odun ve kereste ihtiyacı meselesidir.

Sayın arkadaşlar; Hükümet programında kabul edilerek, tatbiki hakkında Tarım Bakanlığınca tamim edilen (köylüye verilecek odun ve kereste) hakkıda il ve ilcelerde hiç bir tedbir alınmadığından Orman İşletmesine müracaat eden vatandaşlara, İşletme depoları tasfiye edilmedikçe ormandan kesim yaptırılamıyacağı sebebiyle Dinar Bolvadin ve Emirdağ ilceleriyle ve merkez Afyon ilcesi de yakacak temin etmekte zorluk çekmektedirler.

Hükümet programı yüksek tasvibinizden geçtikten sonra - ilgili Bakanlık dahi gerekli bulunan genelgeleriyle - köylüye bu hususta kolaylık gösterilmesini bildirmiş olmasına rağmen - küçük memurlar bu vazifelerini neden yapmıyorlar? Bunlar yapmıyorlarsa idare âmirleri bu işlerin çabuk intac edilmesini neden sağlamıyorlar? İşte kış gelmiş dayanmıştır. Afyon vilâyeti çevresinde yalnız (Şuhud) ilcesinde odun kesimine müsade edilmiş ve fakat diğer ilcelerde odunsuzluktan şikâyet fazladır. Bu husus için (Aydın) İli halkı da sızlanmaktadır.

Sıyın arkadaşlar; orman kaçakçılığını önlemek için Hükümet bin bir türlü tedbir almağa çalışır - bu tedbirlerin birincisi (Şahsi kanaatime göre) köylünün kendisinin orman ihtiyacını zamanında temin çarelerine başvurulsa - emin olunuz ki, memlekette orman kaçakçılığına vatandaşlar tenezzül etmezler. Orman kaçakçılığına birinci âmil ve sebep, halk ihtiyacının vaktinde karşılamak için gösterilen ihmal ve kayıtsızlıktır.

Sorunun beşinci maddesindeki şehir ve kasabalar için kontenjana göre verilen petrollerin kontenjan dışındaki civar kasabalara dahi güzelleştirme parası mukabilinde belediyece vesika verilmesi meselesidir.

Şehir ve kasabalar için ayrılan akaryakıt maddeleri, bilindiği veçhile ancak o yerin ihtiyacına göre kontenjanlarla tesbit edilmiş olup, ona göre de şehir ve kasabalara petrol getirilmektedir. Şu hale göre bir kasaba kontenjanı, ancak kasaba ile kendi çevresindeki köyler halkının ihtiyacına ve kontenjanı miktarına göre bir nispet dâhilinde tevzie tâbi tutulması iktiza eden, Dinar İlçesine gelen petroller - keyfi olarak ve şehir güzelleştirmeğe para temin etmek için - kontenjan harici civar kasabalardan gelen alıcılarına da beher tenekede iki ve üç lira para alınmak suretiyle belediyeden petrol vesikası verilmektedir. Ve bu suretle asıl kontenjan yerine dağıtılmamakta ve bütün köylüler ihtiyacı kısılarak, biraz evvel arzettiğim gibi, Dinar İlçesi dışındaki yerlere sattırılmaktadır. Bu usul 1945 yılındanberi caridir ve halen de devam etmektedir. Evvelâ 1945 te dahi bu gibi satışların cari olduğuna dair vesikalar arzedeyim:

Dinar Belediyesinde memur Ali Kaynak imzasiyle (Çivrilli Ahmet Güngör) e 3 . II . 1945 tarihli vesika ile 45 teneke petrol verilmiştir. Ve aynı imzalı 5 . II . 1945 tarihli vesika ile Çivril'in (Irğıllı) köyünde oturan Hasan Karaaslan'a altı teneke petrol - ve aynı imza ve tarihli vesika ile Çivril'in Irğıllı Köyünde oturan Osman Öztürk'e beş teneke ve belediye memuru Yahya Kitişin imzasiyle 27 . II . 1945 tarihli vesika ile Çivrilli Ali Güngör'e 342 kilo petrol verilmiş ve mukabilinde güzelleştirme parası alınmıştır.

Şimdi de Hükümet programından sonra yine Dinar Kasabasının haricindeki yerlere belediyece verilmiş olan vesikaları arzedeceğim:

Dinar Belediye memuru Mustafa ve Yahya Kitiş imzalariyle 22 . X . 1946 tarihli vesika ile Çivril'in Sütlâç Köylü Hamit ve Duman Köylü Ahmet Aslan'a iki teneke - 27 . X . 1946 tarihli vesika ile ve Senirkent'in Belediye otobüsü ile götüren Ali Tavlu'ya 14 teneke - ve 27 . X . 1946 tarihli diğer bir vesika ile Dinar'da bakkallık eden İbrahim Armağan'a 20 teneke petrol verilmiş olup bu petroller Senirkent Belediyesi otobüsü ile sevkedilmiştir. 27 . X . 1946 tarihli diğer bir vesika ile de Dinar'da kasap Ali Rıza Durağ'a yirmi teneke petrol verilmiş olup bunlar da Senirkent'e sevkolunmuştur. Bu vesikaların çoğunun arkasında petrollerin Dinar Kasabasından hariç yerlere verildiğine dair tevsik edilmiş yazılar vardır. Bu hal vazifei memuriyeti suiistimalden başka Millî Korunma Kanununun 21 nci maddesi delâletiyle 54 ncü maddesine tevafuk eden mühim bir suçtur. Bu sebeple âmme hukukunu alâkadar etmekte olan mütecasiri hakkında derhal takibata geçilmesi bütün âmme memurlarına müteveccih bir vazifedir. Şu hale göre Dinar Belediyesi yapılan şikâyetlere ehemmiyet vermiyerek sorumluluktan korkmadan halen şehir güzelleştirme parası alacağım diye köylü ihtiyacını kısmak suretiyle kontenjan dışındaki yerlere petrol satmakta ve güzelleştirme parası tahsilâtına da devam etmektedir. Böylelikle bir taraftan köylere ihtiyacı kadar petrol verilmiyerek sıkıntıda bırakılmakta ve diğer taraftan dahi karaborsanın ihyasına sebebiyet verilmektedir.

Çünki bedeli 300 küsür kuruş olan bir teneke petrol için üç lira da şehir güzelleştirme vergisi veren kimse bunu satarken de ona göre kârını hesap edeceğinden müstehlik eline varıncıya kadar bir kilo petrolün üzerine ne kadar karaborsa fiat farkı zammedileceğini tahmin güç değildir.

Netice olarak :- bu konuda - belediyenin cesaretle ve baştan aşağı yolsuz petrol tevziat işini yüksek huzurunuzda arzetmekle millete karşı yapılan haksızlıklardan ancak tesadüf edebildiğim bir kısmını bu kürsüden söylemekle milletinde çektiği ıstıraba tercüman olmağa çalışıyorum.

(İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer ve Tarım Bakanı Faik Kurdoğlu söz istediler)

BAŞKAN — Ahmet Veziroğlu arkadaşımızın önergesi okundu, alâkalı bakanlar cevap verdi. Kendisinden düşüncesi soruldu, önerge hilâfına bir çok tafsilâtta bulundu. Bunları Bakanlar işittiler, lüzumu kanunisi yapılır, Binaenaleyh bu soru bu şekilde bitmiş oluyor. Gündeme geçiyorum.

Gündemde başka müzakere edilecek madde kalmamıştır.

Cuma günü saat 15 te toplanmak üzere birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 18,05

T. B. M. M. Basımevi